

Vergi Harcamaları: İngiltere-Finlandiya, Şili, İspanya ve Türkiye’de Gelişimi (2016-2023)

Furkan Şanlı¹Ahmet Tekin²

Başvuru/Received: 20/10/2022

Yayın/Online Published: 20/04/2023

Kabul/Accepted: 15/02/2023

Özet

Vergi harcamaları, belirli bir ekonomik sektörleri, faaliyetleri, bölgeleri desteklemek veya teşvik etmek için düzenlenmiş muafiyetlerin veya özel vergi rejimlerinin uygulanması nedeniyle vazgeçilen gelir olarak tanımlanmaktadır. Devletler vergi harcamaları aracılığıyla sosyal ve ekonomik hayata yönelik teşvik uygulamalarını gerçekleştirmektedir. Verginin modern fonksiyonları içerisinde yer alan büyüme, kalkınma hedeflerine ulaşmada da vergi harcamaları etkin bir araç olarak kullanılabilir. Ülkeler uyguladıkları vergi sistemlerinde yer verdikleri istisna, muafiyet, indirim ve benzeri uygulamalarla vergi harcamalarını somutlaştırmaktadırlar. Vergi harcamaları bütçe ilkeleri çerçevesinde bütçenin eki olarak yasama organlarının onayından geçmektedir. Böylece saydamlık ve hesap verilebilirlikte gerçekleştirilmektedir. Bu çalışmada OECD üyesi ülkelerden İngiltere-Finlandiya-Şili İspanya ve Türkiye’de vergi harcamalarının gelişimi 2016-2023 dönemi dikkate alınarak incelenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Vergi harcaması; istisna; muafiyet; vergi indirimi; vergi teşvikleri

JEL Sınıflandırması: H20, H21, H29

Tax Expenditures: Its Development in England, Chile, Spain, Turkey (2016-2023)

Abstract

The foregone revenue due to the application of exemptions or special tax regimes, which are designed to support or encourage certain economic sectors, activities, or regions, is defined as tax expenditures. Governments implement incentive programs for social and economic life through tax expenditures. Tax expenditures can also be used as an effective tool in achieving growth and development goals, which are among the modern functions of taxation. Countries concretize tax expenditures through exemptions, deductions, credits, and other similar practices they incorporate into their tax systems. Tax expenditures, within the framework of budgetary principles, are subject to the approval of legislative bodies as part of the budget. In this way, transparency and accountability are ensured. This study aims to examine the development of tax expenditures in the UK, Finland, Chile, Spain, and Turkey, which are members of the OECD, for the period of 2016-2023.

Keywords: Tax expenditure; exemption; tax deduction; tax incentives

JEL Classification: H20, H21, H29

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maliye Anabilim Dalı, fsanlı001@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1424-5431>

²Doç. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü, atekin@ogu.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0520-0434>

1. Giriş

Devletler vergi harcamalarına sosyal ve ekonomik amaçlar doğrultusunda başvurmaktadır. Vergi harcamaları uygulamaları ile vergi yönetimleri vergi gelirlerinin bir kısmından vazgeçmektedir. Vazgeçilen bu gelirlerin, yatırımları ve istihdamı teşvik edici etki yaratması durumunda devletlerin ekonomik kalkınma hedeflerine ulaşmasında bir araç olabilmektedir. Günümüzde gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde vergi harcamalarının ülke politikalarındaki öneminin giderek arttığı görülmektedir. Birden çok amaç için başvuru vergi harcamalarının hedeflere ulaşmada yeterli olup olmadığı sürekli tartışılan bir konu olmaktadır. Bütçe ekleri içerisinde yer alan vergi harcamaları listeleri, ilgili ülke mali yönetimlerinin bütçeleme ilkelerine uyulup uyulmadığını göstermesi açısından da önem arz etmektedir.

2. İngiltere-Finlandiya, Şili, İspanya ve Türkiye’de Vergi Harcamalarının Gelişimi

2.1. İngiltere’de Vergi Harcamalarının Gelişimi

İngiltere’de vergi harcamalarına ilişkin ilk rapor 1979 yılında sunulmuştur. Vergi harcaması raporlarının hazırlanmasına ilişkin herhangi bir yasal zorunluluk getirilmemiştir. Vergi harcamalarının hazırlanmasında zorunluluk olmamasına rağmen her yıl sonbahar bildiriminde İngiltere Gelir ve Gümrük İdaresi vergi harcamaları raporları yayınlamaktadır. Vergi harcamaları merkezi yönetim düzeyinde hazırlanmaktadır (McDonald, 2010: 50).

İngiltere’de Ulusal Denetim Bürosu tarafından vergi harcamaları tanımlanırken, vergi yükümlülüğünü azaltan veya erteleyen, sosyal ya da ekonomik bir sebebe dayanan, belirli bir mükellef grubuna yarar sağlayan ya da belirli bir faaliyeti teşvik eden, bir harcama programı ile değiştirilebilme imkanına sahip, belirli şartlara ya da faaliyetlere bağlı olan uygulamalar olduğu ifade edilmiştir (Maliye Bakanlığı, 2016: 18).

İngiltere’de vergi harcamaları verginin türüne göre sınıflandırılmaktadır. Vergi harcamaları raporu hazırlanırken bütün vergilere yönelik yapılan vergi harcamaları hesaplanmaktadır. İngiltere’de vergi harcamaları tahminlerinde vazgeçilen gelir yöntemi kullanılmaktadır. Bu tahmin yönteminde vergi harcaması neticesinde mükelleflerin davranışlarında ya da ekonomik faaliyette bir değişikliğin yaşanmadığı varsayılmaktadır. Vergi harcamaları birbirinden bağımsız olarak değerlendirilmekte ve bunun sonucu olarak vergi harcamalarının birbirlerini etkilemediği varsayılmaktadır (Tekin, Gürçam, 2016: 145).

İngiltere’de 2016-2021 yıllarını kapsayan vergi harcamaları tahminleri Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1: İngiltere’de 2016-2021 Yılları Arasındaki Toplam Vergi Harcamaları (Milyon Sterlin)

Vergi Harcaması	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Gelir Vergisi	22.210	24.305	24.625	27.510	29.095	27.585
Kurumlar Vergisi	8.160	9.035	10.295	11.895	11.095	11.735
Katma Değer Vergisi	51.010	53.100	55.615	57.265	53.660	57.920
Özel Tüketim Vergisi	10.965	11.295	12.505	13.550	10.900	10.295
Diğer Vergiler**	31.585	36.225	34.755	35.120	37.120	39.090

TOPLAM	123.930	133.960	137.795	145.340	141.870	146.625
---------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------

**Veraset ve İntikal Vergisi, İklim Değişikliği Vergisi, Sigorta Primi Vergisi, Damga Vergisi, Depolama Vergisi.

Kaynak: “HM Revenue & Customs - Estimated cost of non-structural tax reliefs” verileriyle hazırlanmıştır (<https://www.gov.uk/government/statistics/main-tax-expenditures-and-structural-reliefs>) Erişim: 24.09.2022.

Tablo 1’de yer alan veriler ilgili yılların verileri kullanılarak hazırlanmıştır. Bu veriler incelendiğinde 2016 yılında yapılan gelir vergisine yönelik vergi harcamalarının 22.210 milyon sterlin olduğu görülmektedir. 2017 yılında ise gelir vergisine yönelik yapılan vergi harcamaları 24.305 milyon sterlin seviyesinde olup bir önceki yıla göre %9,43 oranında artmıştır. 2018 yılı için ise gelir vergisinde yapılan vergi harcamaları bir önceki yıla göre %1,32 oranında artış göstermiş ve 24.625 milyon sterlin seviyesine yükselmiştir. 2019 yılına gelindiğinde gelir vergisine yönelik vergi harcamaları için bu tutar 27.510 milyon sterlin seviyesine yükselmiş ve bir önceki yıla göre %11,72 oranında artış gösterdiği tespit edilmiştir. 2020 yılında gelir vergisi için yapılan vergi harcamaları bir önceki yıla nazaran %5,76 oranında artmıştır ve 29.095 milyon sterlin seviyesine yükseldiği görülmektedir. 2021 yılında bir önceki yıla göre gelir vergisine yönelik vergi harcamaları 27.585 milyon sterlin olup %5,19 oranında azalış göstermiştir. Bu veriler göz önüne alındığında ilgili yıllarda gelir vergisi için yapılan vergi harcamaları oranları bir önceki yıla göre en fazla 2021 yılında %5,19 oranında azalış göstermiştir. Buna karşılık 2019 yılı bir önceki yıla göre %11,72 oranla en yüksek oranda artışın görüldüğü yıl olmuştur. Bunlara ek olarak ilgili yıllarda gelir vergisi dolaylı en az vergi harcamasının yapıldığı yılın 22.210 milyon sterlin ile 2016 yılı olduğu görülmekte, en fazla vergi harcaması yapılan yıl ise 2020 yılı olup bu tutarın 29.095 milyon sterlin seviyesinde olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 1’de kurumlar vergisine yönelik yapılan vergi harcamaları verilerine bakıldığında 2016 yılında 8.160 milyon sterlin tutarında vergi harcaması yapılmıştır. 2017 yılında ise kurumlar vergisine yönelik yapılan vergi harcamaları 9.035 milyon sterlin seviyesinde olup bir önceki yıla göre %10,72 oranında artmıştır. 2018 yılına bakılacak olduğunda kurumlar vergisine yönelik vergi harcamaları bir önceki yıla göre %13,95 oranında artış göstermiş ve 10.295 milyon sterlin seviyesine yükselmiştir. 2019 yılında ise kurumlar vergisine yönelik yapılan vergi harcamaları 11.895 milyon sterlin seviyesinde olup bir önceki yıla göre %15,54 oranında artmıştır. 2020 yılında kurumlar vergisi için yapılan vergi harcamaları bir önceki yıla nazaran %6,73 oranında azalmıştır ve 11.095 milyon sterlin seviyesine gerilediği görülmektedir. Kurumlar vergisi dolayındaki vergi harcamalarına 2021 yılı için bakıldığında bir önceki yıla göre %5,77 oranında artış olduğu tespit edilmiştir ve bu tutar 11.735 milyon sterlin olmaktadır. İlgili yıllarda kurumlar vergisi için yapılan vergi harcamalarına özet olarak bakıldığında, vergi harcamalarının bir önceki yıla göre oransal olarak en fazla azaldığı yıl, 2020 yılı olmaktadır ve bu yılda %6,73 oranında gerileme yaşandığı tespit edilmiştir. Buna karşın ilgili yıllar itibariyle bir önceki yıla göre en fazla artışın olduğu yıl ise %15,54 oranıyla 2019 yılının olduğu anlaşılmaktadır. Bu verilere ek olarak en az kurumlar vergisi dolaylı vergi harcamasının 2016 yılında 8.160 milyon sterlin düzeyinde yapıldığı görülmektedir. En fazla kurumlar vergisi için vergi harcaması yapılan yıl ise 2019 yılı olup bu tutarın 11.895 milyon sterlin seviyesinde olduğu görülmektedir.

Tablo 1’de katma değer vergisi konulu vergi harcamalarına dikkat çekildiğinde 2016 yılında 51.010 milyon sterlin tutarında vergi harcaması yapıldığı görülmektedir. 2017 yılı verilerine bakıldığında ise katma değer vergisine yönelik vergi harcamalarında bir önceki yıla göre %4,1 oranında artış olduğu ve 53.100 milyon sterlin seviyesine yükseldiği görülmektedir. Bu tutar 2018 yılında 55.615 milyon sterlin olmuştur ve bir önceki yıla göre %4,74 oranında artış gösterdiği tespit edilmiştir. 2019 yılına bakıldığında katma değer vergisine yönelik yapılan vergi harcamaları 57.265 milyon sterlin olup bir önceki yıla göre %2,97 oranında artış göstermiştir. 2020 yılı için ise katma değer vergisinde yapılan vergi harcamaları bir önceki yıla göre %6,3 oranında azalış göstermiş ve 53.660 milyon sterlin seviyesine gerilemiştir. 2021 yılında yapılan katma değer vergisine yönelik vergi harcamalarına bakıldığında ise bir önceki yıla göre %7,94 oranında artış göstererek 57.920 milyon sterlin seviyesine yükselmiştir. İlgili yıllarda katma değer vergisi özelinde yapılan vergi harcamalarına genel çerçeve içerisinde bakılacak olursa, vergi harcamalarının bir önceki yıla göre oransal olarak en fazla azalış gösterdiği yıl, 2020 yılı olmuştur ve bu yılda %6,3 oranında gerileme olduğu tespit edilmiştir. Buna karşın ilgili yıllar itibariyle bir önceki yıla göre en fazla artışın yaşandığı yılın ise %7,94 oranıyla 2021 yılının olduğu anlaşılmaktadır. İncelenen yıllar içerisinde katma değer vergisi için en fazla vergi harcaması yapılan yılın 57.920 milyon sterlin ile 2021 yılı olduğu anlaşılmaktadır. En az vergi harcaması yapılan yıl ise 2016 yılı olup, bu tutarın 51.010 milyon sterlin seviyesinde olduğu görülmektedir.

Tablo 1’de özel tüketim vergisi için yapılan vergi harcamaları incelendiğinde 2016 yılında 10.965 milyon sterlin tutarında vergi harcaması yapıldığı görülmektedir. 2017 yılında ise özel tüketim vergisine yönelik yapılan vergi harcamaları 11.295 milyon sterlin seviyesinde olup bir önceki yıla göre %3,01 oranında artmıştır. 2018 yılına gelindiğinde özel tüketim vergisine yönelik vergi harcamaları için bu tutar 12.505 milyon sterlin seviyesine yükselmiş ve bir önceki yıla göre %10,71 oranında artış gösterdiği tespit edilmiştir. 2019 yılına bakıldığında ise özel tüketim vergisine yönelik yapılan vergi harcaması tutarı 13.550 milyon sterlin tutarında olmuştur ve bir önceki yıla göre %8,36 oranında yükseliş göstermiştir. 2020 yılına bakıldığında özel tüketim vergisine yönelik yapılan vergi harcamaları tutarı 10.900 milyon sterlin düzeyindedir ve oransal olarak bir önceki yıla göre %19,56 azalış göstermektedir. 2021 yılında bir önceki yıla nazaran %5,55 oranında azalış gösterdiği görülen özel tüketim vergisi dolaylı vergi harcamaları 10.295 milyon sterlin düzeyindedir. İlgili yıllarda özel tüketim vergisi için yapılan vergi harcamalarına özet olarak bakıldığında, vergi harcamalarının bir önceki yıla göre oransal olarak en fazla azaldığı yıl, 2020 yılı olmuştur ve bu yılda %19,56 oranında gerileme olduğu tespit edilmiştir. Buna karşın en fazla artışın da 2018 yılında %10,71 oranında olduğu görülmektedir. Bunlara ek olarak ilgili yıllarda özel tüketim vergisi için en az vergi harcaması yapılan yılın 10.295 milyon sterlin ile 2021 yılı olduğu görülmekte, en fazla vergi harcaması yapılan yıl ise 2019 yılı olup bu tutarın 13.550 milyon sterlin seviyesinde olduğu anlaşılmaktadır.

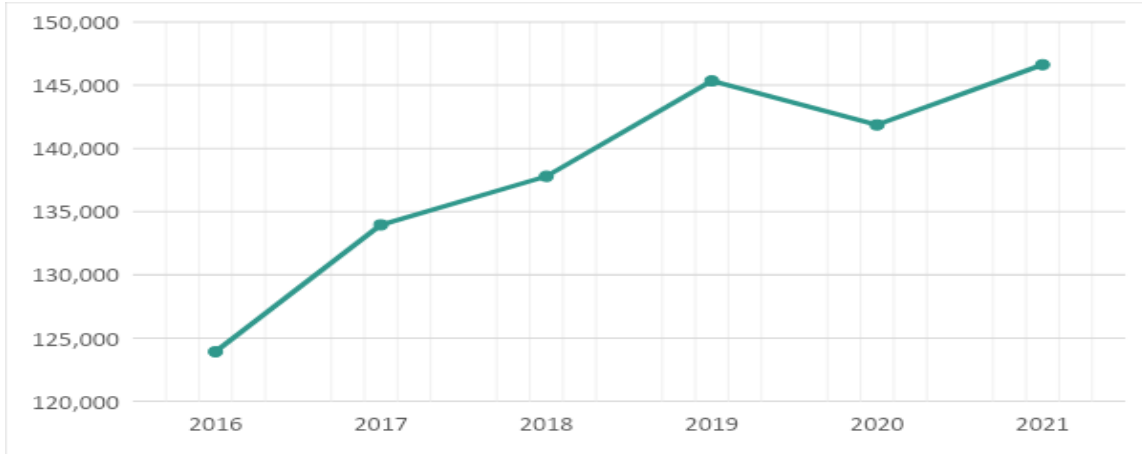
Tablo 1, diğer vergi harcamaları çerçevesinde incelenecek olursa 2016 yılında 31.585 milyon sterlin tutarında vergi harcaması yapıldığı görülmektedir. Diğer vergi harcamalarına 2017 yılı için bakıldığında bir önceki yıla göre %14,69 oranında artış olduğu tespit edilmiştir ve bu tutar 36.225 milyon sterlin olmaktadır. 2018 yılında diğer vergi harcamaları miktarı bir önceki yıla

nazaran %4,06 oranında azalmıştır ve 34.755 milyon sterlin seviyesine gerilediği görülmektedir. 2019 yılında bir önceki yıla nazaran %1,05 oranında artış gösterdiği görülen diğer vergi harcamaları 35.120 milyon sterlin düzeyindedir. 2020 yılına bakıldığında diğer vergi harcamaları tutarı 37.120 milyon sterlin olup bir önceki yıla göre %5,70 oranında artış göstermiştir. 2021 yılına bakılacak olduğunda diğer vergi harcamaları bir önceki yıla göre %5,30 oranında artış göstermiş ve 39.090 milyon sterlin seviyesine yükselmiştir. İlgili yıllarda diğer vergi harcamalarına özet olarak bakıldığında, vergi harcamalarının bir önceki yıla göre oransal olarak en fazla azaldığı yıl, 2018 yılı olmuştur ve bu yılda %4,06 oranında gerileme olduğu tespit edilmiştir. Buna karşılık 2017 yılı bir önceki yıla göre en yüksek oranda artışın görüldüğü yıl olmuştur ve bu oran %14,69 olmaktadır. Bu bilgilere ek olarak en az diğer vergi harcamasının 2016 yılında 31.585 milyon sterlin düzeyinde yapıldığı görülmektedir. 2021 yılı ise 39.090 milyon sterlin ile ilgili yıllar itibariyle en fazla diğer vergi harcamasının yapıldığı yıl olmaktadır.

Tablo 1'e toplam vergi harcamaları özelinde bakıldığında 123.930 milyon sterlin tutarında 2016 yılı vergi harcaması yapıldığı görülmektedir. Toplam vergi harcamalarına 2017 yılı için bakıldığında bir önceki yıla göre %8,09 oranında artış olduğu tespit edilmiştir ve bu tutar 133.960 milyon sterlin olmaktadır. 2018 yılına bakıldığında toplam vergi harcamaları tutarı 137.795 milyon sterlin düzeyindedir ve oransal olarak bir önceki yıla göre %2,86 artış göstermektedir. 2019 yılında toplam 145.340 milyon sterlin vergi harcamasının yapıldığı görülmektedir ve bu tutarın bir önceki yıla göre %5,48 oranında artış gösterdiği anlaşılmaktadır. Bu tutar 2020 yılında 141.870 milyon sterlin olmuştur ve bir önceki yıla göre %2,39 oranında azalış göstermiştir. 2021 yılında yapılan toplam vergi harcamaları bir önceki yıla nazaran %3,35 oranında artmıştır ve 146.625 milyon sterlin seviyesine yükseldiği görülmektedir. Bu verilerle birlikte ilgili yıllarda yapılan toplam vergi harcamaları oranları bir önceki yıla göre en fazla 2017 yılında %8,09 oranında artış göstermiş, buna karşın en fazla azalışın da 2020 yılında %2,39 oranında olduğu görülmüştür. Bu verilere ek olarak en fazla toplam vergi harcamasının 2021 yılında 146.625 milyon sterlin düzeyinde yapıldığı anlaşılmaktadır. İlgili yıllar içerisinde en az toplam vergi harcaması yapılan yılın ise 123.930 milyon sterlin ile 2016 yılı olduğu görülmektedir.

Yukarıda verilen bilgiler dahilinde aşağıdaki Şekil 1'de İngiltere'nin ilgili yıllar itibariyle toplam olarak yaptığı vergi harcamalarına yönelik yıllık düzeyde oluşan değişimler ele alınmıştır.

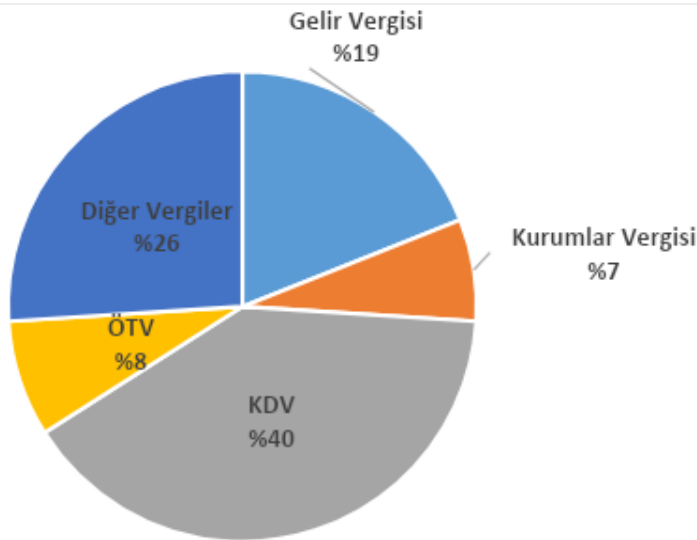
Şekil 1: İngiltere’de 2016-2021 Yılları Arasında Yapılan Toplam Vergi Harcamalarının Yıllara Göre Değişimi (Milyon Sterlin)

Kaynak: Tablo 1’deki veriler kullanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 1’e bakıldığında İngiltere’de vergi harcamalarının genel çerçevede artış eğiliminde olduğu görülmektedir. Sadece 2020 yılında vergi harcamalarında azalma yaşanmıştır ve daha sonraki yıl yine artış olarak yansımıştır. Bu veriler göz önüne alındığında İngiltere’nin ileriki dönemlerde de vergi harcamaları politikalarını artış yönlü sürdürmeye devam edeceği düşünülmektedir. Şekilde yer alan bilgiler doğrultusunda İngiltere’de 2016-2021 döneminde yıllık ortalama 138 milyar sterlin tutarında vergi harcamasının yapıldığı tahmin edilmektedir. İngiltere’de 2016-2021 yılları arasında yapılan toplam vergi harcamalarının vergi türleri itibariyle dağılımı Şekil 2’de gösterilmiştir.

Şekil 2: İngiltere’de Vergi Harcamalarının Vergi Türleri İtibariyle Dağılımı (%)

Kaynak: Tablo 1’deki veriler kullanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 2’de İngiltere’de yapılan toplam vergi harcamalarının vergi türleri itibariyle ortalama olarak vergi harcamaları içerisinde ne kadar paya sahip olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Şekilden de görüleceği üzere vergi türleri itibariyle en büyük paydan en küçük paya göre

sıralanacak olursa birinci sırada %40 ile KDV, ikinci sırada %26 ile diğer vergiler, üçüncü sırada %19 ile gelir vergisi, dördüncü sırada %8 ile ÖTV ve son sırada %7 ile kurumlar vergisi yer almaktadır. Şekilde sunulan bu veriler doğrultusunda İngiltere'nin vergi harcamaları politikalarında ağırlıklı olarak dolaylı vergilere yönelik politikalar gerçekleştirdiği görülmektedir.

Aşağıdaki Tablo 2'de İngiltere'deki vergi harcamalarının ilgili yıllar itibariyle GSYH'ye ve toplam vergi gelirleri içindeki oranlarına yer verilmiştir. Bu şekilde hükümetlerin alternatif bir politika aracı olan vergi harcamalarına toplam gelirleri içerisinde ne kadar düzeyde pay verdiği ve bu payın ne kadarlık bir etki yarattığı vurgulanmak istenmiştir.

Tablo 2: İngiltere'de 2016-2020 Yılları Arasındaki Vergi Harcamalarının Toplam Gelir İçerisindeki Payı (Milyon Sterlin)

	2016	2017	2018	2019	2020
Vergi Harcaması	123.930	133.960	137.795	145.340	141.870
Vergi Geliri	646.868	680.021	704.364	725.615	692.207
GSYH	2.016.638	2.097.143	2.174.380	2.255.283	2.150.381
Vergi H. / Vergi G. (%)	19,1	19,7	19,5	20	20,5
Vergi H. / GSYH (%)	6,1	6,3	6,3	6,4	6,5

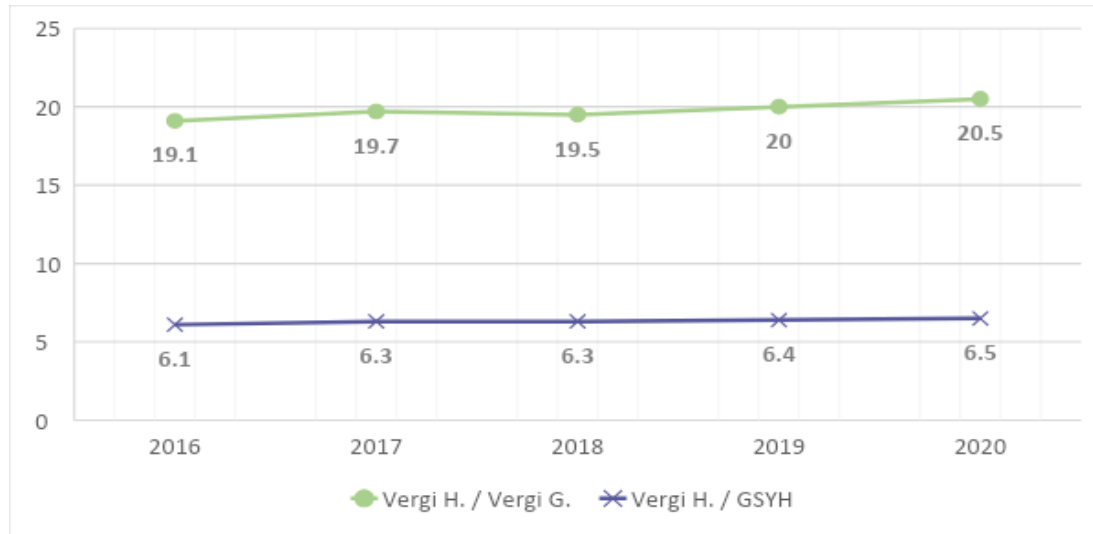
Kaynak: "OECD (Revenue Statistics)" ve "Dünya Bankası (GDP)" verileriyle hazırlanmıştır (stats.oecd.org, databank.worldbank.org) Erişim: 24.09.2022.

Yukarıdaki Tablo 2'de İngiltere'de ilgili yıllar itibariyle yapılan vergi harcamaları ve toplam vergi gelirleri ilişkisi göz önüne alındığında vergi harcamalarının oransal olarak vergi gelirleri içerisindeki en fazla paya %20,5 oranında 2020 yılında sahip olduğu, en az paya ise %19,1 oranıyla 2016 yılında sahip olduğu görülmektedir. Tabloya göre vergi harcamalarının vergi gelirleri içerisindeki payının ilgili yıllar çerçevesinde ortalama olarak %19,8 civarında olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 2'de vergi harcamaları ve GSYH ilişkisi incelendiğinde ise vergi harcamalarının GSYH içerisindeki en büyük payı %6,5'lik oranla 2020 yılında elde ettiği görülmüştür. Buna karşılık 2016 yılı en düşük payın elde edildiği olmaktadır bu oran %6,1'dir. Tabloya göre vergi harcamalarının GSYH içerisindeki payının ilgili yıllar özelinde ortalama olarak %6,3 civarında olduğu tespit edilmiştir.

Aşağıda yer alan Şekil 3'de yukarıda bahsedilen durumların yıllar itibariyle değişimi grafiksel olarak da incelenmiştir.

Şekil 3: İngiltere’de 2016-2020 Yılları Arasındaki Toplam Vergi Harcamalarının GSYH ve Vergi Gelirleri İçerisindeki Payının Yıllara Göre Değişimi (%)

Kaynak: Tablo 2’deki veriler kullanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 3’e bakıldığında ilgili yıllar itibariyle İngiltere’nin uyguladığı vergi harcamaları politikaları doğrultusunda, gerçekleşen vergi harcamalarının vergi gelirleri içerisindeki payının yıllar itibariyle genel çerçevede artış yönlü olduğu görülmektedir. Vergi harcamaları ve GSYH ilişkisine bakıldığında ise bu durumun yine benzer olduğu fakat düşük farklarla gerçekleştiği görülmektedir. Bu veriler doğrultusunda İngiltere’nin vergi harcamaları politikalarını gerçekleştirirken her iki gelir türünden de yüksek oranlarda vazgeçtiği görülmektedir.

2.2. Finlandiya’da Vergi Harcamalarının Gelişimi

Finlandiya’da vergi harcamalarının raporlanması ilk olarak 1988 yılında gerçekleşmiştir. Bu raporda önceki 4 yılın vergi harcamaları raporları yer almıştır. Finlandiya’da vergi harcamalarının raporlanması yasal bir zemine oturtulmamıştır fakat Finlandiya Maliye Bakanlığı’nın vergi harcamalarının yıllık olarak raporlanması süreci görevini Devlet Ekonomik Araştırma Enstitüsü’ne vermesiyle birlikte bu raporlar her yıl düzenli olarak yayınlanmaktadır. Raporda, mali yıl, cari dönem ve gelecek yıllara ilişkin vergi harcamaları tahminleri yer almaktadır (Rauhanen, Venetoklis, 2012: 106).

Vergi harcamaları için Finlandiya’da standart vergi sisteminden sapmalar tanımı kullanılmıştır. Gelir vergisi, kurumlar vergisi, diğer işletmelere ait gelirler, katma değer vergisi ve tüketim vergileri bu standart vergi sistemini oluşturmaktadır (Jacobsen vd., 2010: 35).

Finlandiya’da vergi harcamalarının tahmininde vazgeçilen gelir yöntemi kullanılmaktadır. Bu yöntemin tercih edilmesinin sebebinin ise bu yöntemin yüksek oranda vergi harcamasının tespit edilmesine kolaylık sağlaması olduğu ifade edilmektedir (Rauhanen, Venetoklis, 2012: 108).

Finlandiya’da vergi sisteminde yer alan çeşitli teşvikler ile toplumsal faaliyetler desteklenmektedir. Bu teşviklerin içerisinde, muafiyetler, istisnalar, vergi indirimleri, vergi ertelemeleri gibi uygulamalar yer almaktadır. Bu uygulamalar Finlandiya’da vergi harcamaları

olarak kabul edilmektedir. Bu uygulamalar doğrudan teşvikler gibi bütçenin gider tarafına yazılmamakta, vergi gelirinin kaybedilen kısmı olarak görülmektedir (Kröger, Rauhanen, 2010: 4).

Finlandiya’da 2016-2023 yıllarını kapsayan vergi harcamaları tahminleri Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3: Finlandiya’da 2016-2023 Yılları Arasındaki Toplam Vergi Harcamaları (Milyon Euro)

Vergi Harcaması	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022*	2023*
Gelir Vergisi	15.899	17.339	18.102	18.307	18.769	18.802	18.867	20.338
Kurumlar Vergisi	1.543	1.584	1.595	1.754	1.915	1.978	2.029	2.282
Katma Değer Vergisi	2.909	3.017	3.099	3.158	3.183	3.232	3.478	3.902
Özel Tüketim Vergisi	2.116	2.108	2.165	2.636	2.532	2.938	2.735	2.661
Diğer Vergiler**	2.954	2.982	2.993	3.021	3.167	2.974	3.106	3.121
TOPLAM	25.421	27.030	27.954	28.876	29.566	29.924	30.215	32.304

*Tahmini Rakamlar

**Veraset ve İntikal Vergisi, Transfer Vergisi, Emlak Vergisi, Sosyal Güvenlik Vergileri.

Kaynak: “Valtiovarainministeriö - Verotuet” verileriyle hazırlanmıştır (vm.fi/verotuet). Erişim: 19.10.2022.

Tablo 3’te yer alan veriler ilgili yılların verileri kullanılarak hazırlanmıştır. Bu verilere göre 2016 yılında yapılan gelir vergisine yönelik vergi harcamaları 15.899 milyon eurodur. 2017 yılına bakıldığında gelir vergisine yönelik yapılan vergi harcamaları 17.339 milyon euro olup bir önceki yıla göre %9,06 oranında artış göstermiştir. 2018 yılında yapılan gelir vergisine yönelik vergi harcamalarına bakıldığında bir önceki yıla göre %4,4 oranında artış göstererek 18.102 milyon euro seviyesine yükselmiştir. 2019 yılında ise gelir vergisine yönelik yapılan vergi harcamaları 18.307 milyon euro seviyesinde olup bir önceki yıla göre %1,13 oranında artmıştır. 2020 yılına bakıldığında gelir vergisine yönelik yapılan vergi harcamaları tutarı 18.769 milyon euro düzeyindedir ve oransal olarak bir önceki yıla göre %2,52 artış göstermektedir. 2021 yılı verilerine bakıldığında ise gelir vergisine yönelik vergi harcamalarında bir önceki yıla göre %0,18 oranında artış olduğu ve 18.802 milyon euro seviyesine yükseldiği görülmektedir. 2022 yılı için 18.867 milyon euro tutarında olması beklenen gelir vergisine yönelik vergi harcamalarında bir önceki yıla göre %0,35 oranında artış olacağı tahmin edilmektedir. 2023 yılı tahminlerine bakıldığında ise gelir vergisine yönelik vergi harcamaları için bir önceki yıla göre %7,8 artış olacağı ve 20.338 milyon euro seviyesine yükseleceği beklenmektedir. Bu veriler göz önüne alındığında ilgili yıllarda gelir vergisi için yapılan vergi harcamaları oranlarında bir önceki yıla göre azalış durumu yaşanmamış, buna karşın en fazla artışın 2017 yılında %9,06 oranında olduğu görülmüştür. Bunlara ek olarak ilgili yıllarda gelir vergisi için en az vergi harcaması yapılan yılın 15.899 milyon euro ile 2016 yılı olduğu görülmekte, en fazla vergi harcaması yapılması beklenen yıl ise 2023 yılı olup bu tutarın 20.338 milyon euro seviyesinde olacağı görülmektedir.

Tablo 3’te kurumlar vergisi dolaylı vergi harcamaları verilerine bakıldığında 2016 yılında 1.543 milyon euro tutarında vergi harcaması yapıldığı görülmektedir. 2017 yılında kurumlar vergisi

için yapılan vergi harcamaları bir önceki yıla nazaran %2,66 oranında artmıştır ve 1.584 milyon euro seviyesine yükseldiği görülmektedir. 2018 yılına gelindiğinde kurumlar vergisine yönelik vergi harcamaları için bu tutar 1.595 milyon euro seviyesine yükselmiş ve bir önceki yıla göre %0,7 oranında artış gösterdiği tespit edilmiştir. Bu tutar 2019 yılında 1.754 milyon euro olmuştur ve bir önceki yıla göre %9,97 oranında artış göstermiştir. 2020 yılına bakılacak olduğunda kurumlar vergisi için yapılan vergi harcamaları bir önceki yıla göre %9,18 oranında artış göstermiş ve 1.915 milyon euro seviyesine yükselmiştir. 2021 yılına bakıldığında kurumlar vergisine yönelik yapılan vergi harcamaları tutarı 1.978 milyon euro düzeyindedir ve oransal olarak bir önceki yıla göre %3,29 artış göstermektedir. 2022 yılı için kurumlar vergisi özelindeki vergi harcamaları miktarı 2.029 milyon euro olmuştur ve bu tutar bir önceki yıla göre %2,58 oranında artış göstermektedir. 2023 yılında kurumlar vergisine yönelik yapılması beklenen tahmini vergi harcamaları miktarının 2.282 milyon euro olacağı belirtilmekte ve bu tutar bir önceki yıla göre %12,47 oranında artış göstermektedir. Bu veriler göz önüne alındığında ilgili yıllarda kurumlar vergisi nezdinde yapılan vergi harcamaları oranlarında bir önceki yıla göre azalışın yaşanmadığı görülmüştür. Buna karşılık en fazla artışın 2023 yılında %12,47 oranında olacağı tahmin edilmektedir. Bu bilgilere ek olarak 2023 yılının 2.282 milyon euro ile ilgili yıllar itibariyle en fazla vergi harcaması yapılması beklenen yıl olarak görülmektedir. İlgili yıllar içerisinde kurumlar vergisi için en az vergi harcamasının yapıldığı yıl ise 1.543 milyon euro ile 2016 yılının olduğu görülmektedir.

Tablo 3'te katma değer vergisi için yapılan vergi harcamaları incelendiğinde 2016 yılında 2.909 milyon euro vergi harcaması yapıldığı görülmektedir. Katma değer vergisine yönelik vergi harcamalarına 2017 yılı için bakıldığında bir önceki yıla göre %3,71 oranında artış olduğu tespit edilmiştir ve bu tutar 3.017 milyon euro olmaktadır. 2018 yılına bakıldığında katma değer vergisine yönelik yapılan vergi harcamaları tutarı 3.099 milyon euro düzeyindedir ve oransal olarak bir önceki yıla göre %2,72 artış göstermektedir. 2019 yılına bakıldığında ise katma değer vergisine yönelik yapılan vergi harcaması tutarı 3.158 milyon euro tutarında olmuştur ve bir önceki yıla göre %1,9 oranında artış göstermiştir. 2020 yılında yapılan katma değer vergisine yönelik vergi harcamalarına bakıldığında bir önceki yıla göre %0,79 oranında artış göstererek 3.183 milyon euro seviyesine yükselmiştir. Bu tutar 2021 yılında 3.232 milyon euro olmuştur ve bir önceki yıla göre %1,54 oranında artış göstermiştir. 2022 yılına bakılacak olduğunda katma değer vergisi özelindeki tahmini vergi harcamalarının bir önceki yıla göre %7,61 oranında artış göstereceği ve 3.478 milyon euro seviyesine yükseleceği beklenmektedir. 2023 yılında ise katma değer vergisine yönelik yapılacak olan tahmini vergi harcamaları miktarının 3.902 milyon euro seviyesinde olacağı ve bir önceki yıla göre %12,19 oranında artacağı tespit edilmiştir. İlgili yıllarda katma değer vergisi için yapılan vergi harcamalarına özet olarak bakıldığında, vergi harcamalarının bir önceki yıla göre oransal olarak azaldığı yıl olmamıştır. Buna karşın ilgili yıllar itibariyle bir önceki yıla göre en fazla artışın yaşanacağı yıl ise %12,19 oranıyla 2023 yılı olacağı anlaşılmaktadır. Bu verilere ek olarak ilgili yıllarda katma değer vergisi için en az vergi harcamasının yapıldığı yılın 2.909 milyon euro ile 2016 yılı olduğu görülmekte, en fazla vergi harcaması yapılması beklenen yıl ise 2023 yılı olup bu tutarın 3.902 milyon euro seviyesinde olacağı tahmin edilmektedir.

Tablo 3'te Finlandiya'nın ilgili yıllar itibariyle yaptığı özel tüketim vergisi dolaylı vergi

harcamaları incelendiğinde 2016 yılında 2.116 milyon euro vergi harcaması yapılmıştır. 2017 yılında bir önceki yıla nazaran %0,38 oranında azalış gösterdiği görülen özel tüketim vergisi konulu vergi harcamaları 2.108 milyon euro düzeyindedir. 2018 yılına bakıldığında özel tüketim vergisine yönelik yapılan vergi harcamaları 2.165 milyon euro olup bir önceki yıla göre %2,7 oranında artış göstermiştir. 2019 yılına bakıldığında özel tüketim vergisine yönelik yapılan vergi harcamaları tutarı 2.636 milyon euro düzeyindedir ve oransal olarak bir önceki yıla göre %21,76 artış göstermektedir. 2020 yılı için özel tüketim vergisi dolaylı yapılan vergi harcamaları 2.532 milyon euro olmuştur ve bu tutar bir önceki yıla göre %3,95 oranında azalış göstermektedir. 2021 yılı için ise özel tüketim vergisi dolayında yapılan vergi harcamaları bir önceki yıla göre %16,03 oranında artış göstermiş ve 2.938 milyon euro seviyesine yükselmiştir. 2022 yılına gelindiğinde ise özel tüketim vergisine yönelik yapılan vergi harcamalarının bir önceki yıla göre %6,91 oranında azalacağı ve 2.735 milyon euro seviyesinde olacağı tahmin edilmektedir. 2023 yılında yapılması tahmin edilen özel tüketim vergisi konulu vergi harcamaları 2.661 milyon euro olmaktadır ve bir önceki yıla nazaran vergi harcamalarında %2,71 oranında azalışın olacağı tespit edilmiştir. Finlandiya’da özel tüketim vergisine yönelik vergi harcamaları için tespit edilen bu veriler doğrultusunda ilgili yıllarda oransal düzeyde bir önceki yıla göre artış azalış ilişkisine bakıldığında en fazla artışın %21,76 ile 2019 yılında olduğu görülmektedir. Özel tüketim vergisi dolaylı vergi harcamalarının bir önceki yıla göre oransal olarak en fazla azalacağı yıl ise 2022 yılı olmaktadır ve bu yılda %6,91 oranında gerileme olacağı tespit edilmiştir. Bu bilgilere göre ayrıca özel tüketim vergisi dolayında en fazla vergi harcaması yapılan yıl ise 2021 yılı olup bu tutarın 2.938 milyon euro seviyesinde olduğu anlaşılmaktadır. En az özel tüketim vergisine yönelik vergi harcamasının ise 2017 yılında 2.108 milyon euro düzeyinde olduğu görülmektedir.

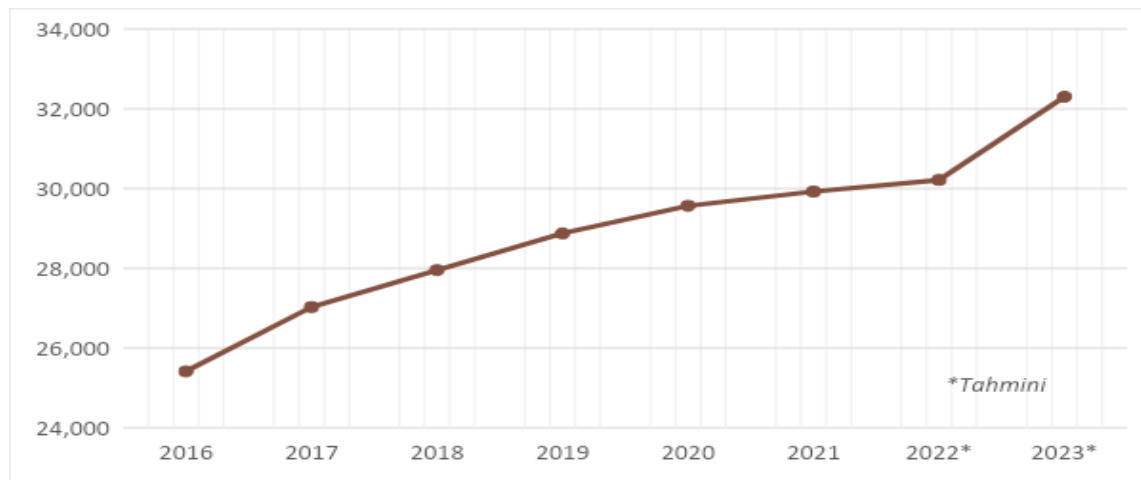
Tablo 3’ü diğer vergi harcamaları verileri üzerinden inceleyecek olursak 2016 yılında 2.954 milyon euro tutarında vergi harcaması yapıldığı görülmektedir. 2017 yılında diğer vergi harcamaları bir önceki yıla göre %0,95 oranında artış göstermiş ve 2.982 milyon euro seviyesine yükselmiştir. 2018 yılında ise diğer vergi harcamaları miktarı 2.993 milyon euro seviyesinde olup bir önceki yıla göre %0,37 oranında artmıştır. 2019 yılında 3.021 milyon euro diğer vergi harcamalarının yapıldığı görülmektedir ve bu tutarın bir önceki yıla göre %0,94 oranında artış gösterdiği anlaşılmaktadır. 2020 yılına bakıldığında diğer vergi harcamaları tutarı 3.167 milyon euro olup bir önceki yıla göre %4,83 oranında artış göstermiştir. Diğer vergi harcamalarına 2021 yılı için bakıldığında bir önceki yıla göre %6,09 oranında azalış olduğu tespit edilmiştir ve bu tutar 2.974 milyon euro olmaktadır. Bu tutarın 2022 yılında 3.106 milyon euro olacağı tahmin edilmektedir ve bir önceki yıla göre %4,44 oranında artış göstereceği saptanmıştır. 2023 yılı için ise tahmini diğer vergi harcamaları miktarının bir önceki yıla göre %0,48 oranında artış göstereceği hesaplanmıştır ve 3.121 milyon euro seviyesine yükseleceği görülmektedir. Finlandiya’da diğer vergi harcamaları için tespit edilen bu veriler bağlamında ilgili yıllar itibariyle oransal düzeyde bir önceki yıla göre artış azalış ilişkisine bakıldığında en fazla azalışın %6,09 ile 2021 yılında olduğu görülmektedir. Buna karşılık 2020 yılı bir önceki yıla göre en yüksek oranda artışın görüldüğü yıl olmuştur ve bu oran %4,83 olmaktadır. İncelenen yıllar içerisinde diğer vergi harcamaları miktarının en az olduğu yılın 2.954 milyon euro ile 2016 yılı olduğu görülmektedir. En fazla diğer vergi harcaması yapılan

yıl ise 2020 yılı olup bu tutarın 3.167 milyon euro seviyesinde olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 3'e ilgili yıllardaki toplam vergi harcamaları nezdinde bakıldığında 2016 yılı için 25.421 milyon euro vergi harcaması yapıldığı görülmektedir. 2017 yılına gelindiğinde toplam vergi harcamaları için bu tutar 27.030 milyon euro seviyesine yükselmiş ve bir önceki yıla göre %6,33 oranında artış gösterdiği tespit edilmiştir. 2018 yılında yapılan toplam vergi harcamalarına bakıldığında bir önceki yıla göre %3,42 oranında artış göstererek 27.954 milyon euro seviyesine yükselmiştir. 2019 yılına bakıldığında ise toplam vergi harcaması miktarı 28.876 milyon euro olmuştur ve bir önceki yıla göre %3,3 oranında artış göstermiştir. Toplam vergi harcamaları 2020 yılı için incelendiğinde bir önceki yıla göre %2,39 oranında artış olduğu tespit edilmiştir ve bu tutar 29.566 milyon euro olmaktadır. 2021 yılı için ise toplam vergi harcamaları bir önceki yıla göre %1,21 oranında artış göstermiş ve 29.924 milyon euro seviyesine yükselmiştir. 2022 yılı tahminlerine bakıldığında ise toplam vergi harcamalarında bir önceki yıla göre %0,97 artış yaşanacağı ve 30.215 milyon euro seviyesine yükseleceği beklenmektedir. 2023 yılında yapılması tahmin edilen toplam vergi harcamaları 32.304 milyon euro olmaktadır ve bir önceki yıla nazaran vergi harcamalarında %6,91 oranında artışın yaşanacağı beklenmektedir. İlgili yıllarda yapılan toplam vergi harcamalarına bir bütün olarak bakıldığında, vergi harcamalarının bir önceki yıla göre oransal olarak azaldığı yıl olmamıştır. Buna karşın ilgili yıllar itibariyle bir önceki yıla göre en fazla artışın görüleceği yıl ise %6,91 oranıyla 2023 yılı olmaktadır. Bu tespitlere ek olarak ilgili yıllarda toplam vergi harcamasının en az yapıldığı yılın 25.421 milyon euro ile 2016 yılı olduğu görülmektedir. Tam tersine en fazla vergi harcaması yapılacak miktarın ise tahmini olarak 2023 yılında 32.304 milyon euro düzeyinde olacağı anlaşılmaktadır.

Yukarıda verilen bilgiler dahilinde aşağıdaki Şekil 4'te Finlandiya'nın ilgili yıllar itibariyle toplam olarak yaptığı vergi harcamalarına yönelik yıllık düzeyde oluşan değişimler ele alınmıştır.

Şekil 4: Finlandiya'da 2016-2023 Yılları Arasında Yapılan Toplam Vergi Harcamalarının Yıllara Göre Değişimi (Milyon Euro)

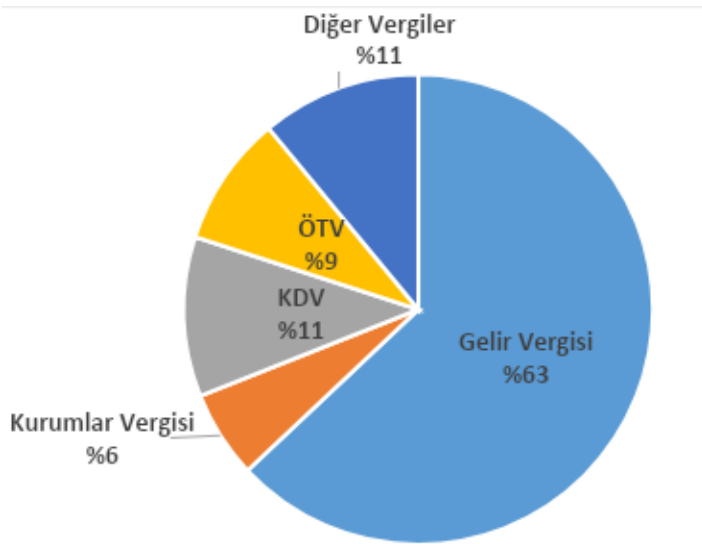

Kaynak: Tablo 3'teki veriler kullanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 4'ten de görüldüğü üzere Finlandiya'da yıllar itibariyle yapılan vergi harcamaları miktarları sürekli olarak artış yönündedir. 2022-2023 yıllarına baktığımızda da vergi harcamalarının artacağına yönelik tahmin yapıldığı görülmektedir ve bu sürecin ileriki dönemlerde de devam edeceği düşünülmektedir. Şekilde yer alan bilgiler doğrultusunda Finlandiya'da 2016-2023 dönemleri arasında yıllık ortalama 29 milyar euro tutarında vergi harcamasının yapıldığı tahmin edilmektedir.

Finlandiya'da 2016-2023 yılları arasında yapılan toplam vergi harcamalarının vergi türleri itibariyle dağılımı Şekil 5'te gösterilmiştir.

Şekil 5: Finlandiya'da Vergi Harcamalarının Vergi Türleri İtibariyle Dağılımı (%)

Kaynak: Tablo 3'teki veriler kullanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 5'te Finlandiya'da yapılan toplam vergi harcamalarının vergi türleri itibariyle ortalama olarak vergi harcamaları içerisinde ne kadar paya sahip olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Şekilden de görüleceği üzere vergi türleri itibariyle en büyük paydan en küçük paya göre sıralanacak olursa birinci sırada %63 ile gelir vergisi, ikinci sırada %11 ile KDV ve diğer vergiler, üçüncü sırada %9 ile ÖTV, dördüncü sırada %6 ile kurumlar vergisi yer almaktadır. Şekilden anlaşıldığı üzere Finlandiya'da vergi harcamaları politikaları planlanırken gelir vergisine büyük bir pay ayrıldığı görülmektedir. Diğer vergi türleri oranlarının tümünü hesaba kattığımızda dahi gelir vergisine ayrılan payın altında kalmaktadır. Bunun sonucu olarak dolaysız vergilerin Finlandiya'nın vergi harcamaları politikalarında öncelik teşkil ettiği söylenebilir.

Aşağıdaki Tablo 4'te Finlandiya'daki vergi harcamalarının ilgili yıllar itibariyle GSYH'ye ve toplam vergi gelirleri içindeki oranlarına yer verilmiştir. Bu şekilde hükümetlerin alternatif bir politika aracı olan vergi harcamalarına toplam gelirleri içerisinde ne kadar düzeyde pay verdiği ve bu payın ne kadarlık bir etki yarattığı vurgulanmak istenmiştir.

Tablo 4: Finlandiya’da 2016-2020 Yılları Arasındaki Vergi Harcamalarının Toplam Gelir İçerisindeki Payı (Milyon Euro)

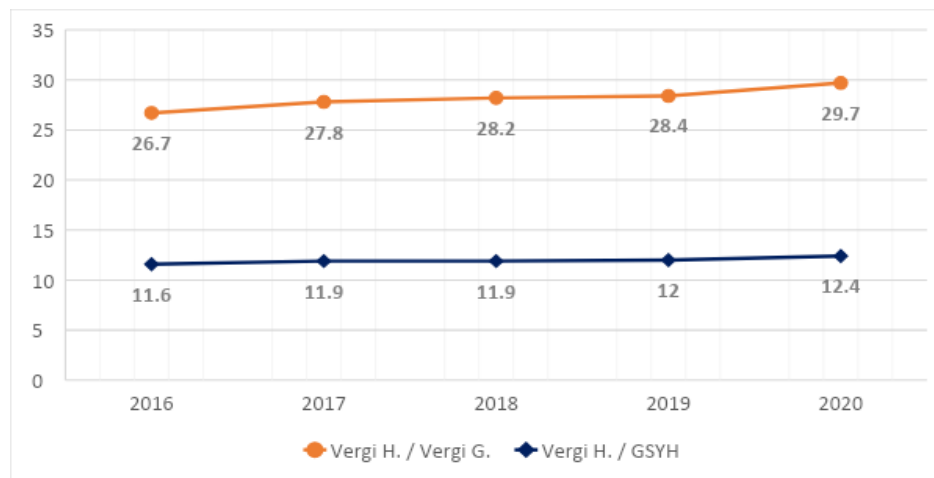
	2016	2017	2018	2019	2020
Vergi Harcaması	25.421	27.030	27.954	28.876	29.566
Vergi Geliri	95.115	96.985	98.958	101.443	99.530
GSYH	217.518	226.301	233.468	239.852	237.995
Vergi H. / Vergi G. (%)	26,7	27,8	28,2	28,4	29,7
Vergi H. / GSYH (%)	11,6	11,9	11,9	12	12,4

Kaynak: “OECD (Revenue Statistics)” ve “Dünya Bankası (GDP)” verileriyle hazırlanmıştır (stats.oecd.org, databank.worldbank.org) Erişim: 19.10.2022.

Yukarıdaki Tablo 4’te Finlandiya’da ilgili yıllar itibariyle yapılan vergi harcamaları ve toplam vergi gelirleri ilişkisi göz önüne alındığında vergi harcamalarının oransal olarak vergi gelirleri içerisindeki en az paya %26,7 oranında 2016 yılında sahip olduğu, en fazla paya ise %29,7 oranıyla 2020 yılında sahip olduğu görülmektedir. Tabloya göre vergi harcamalarının vergi gelirleri içerisindeki payının ilgili yıllarda ortalama olarak %28,2 civarında olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4’te vergi harcamaları ve GSYH ilişkisi incelendiğinde ise vergi harcamalarının GSYH içerisindeki en küçük paya %11,6 oranıyla 2016 yılında sahip olduğu görülmüştür. Bunun aksine en büyük payın elde edildiği yıl 2020 yılıdır ve bu oran %12,4 olmaktadır. Tabloya göre vergi harcamalarının GSYH içerisindeki payının ilgili yıllar özelinde ortalama olarak %12 civarında olduğu tespit edilmiştir.

Aşağıda yer alan Şekil 6’da yukarıda bahsedilen durumların yıllar itibariyle değişimi grafiksel olarak da incelenmiştir.

Şekil 6: Finlandiya’da 2016-2020 Yılları Arasındaki Toplam Vergi Harcamalarının GSYH ve Vergi Gelirleri İçerisindeki Payının Yıllara Göre Değişimi (%)

Kaynak: Tablo 4’teki veriler kullanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 6'ya bakıldığında ilgili yıllar itibariyle Finlandiya'nın uyguladığı vergi harcamaları politikaları doğrultusunda, gerçekleşen vergi harcamalarının vergi gelirleri içerisindeki payının yıllar itibariyle sürekli olarak artış yönlü olduğu görülmektedir. Vergi harcamaları ve GSYH ilişkisine bakıldığında ise 2017 ve 2018 yılında benzer oranlar yakalanmış fakat genele bakıldığında artış durumunun yine benzer olduğu görülmektedir. Bu verilerden ilgili yıllar kapsamında çıkarım yapılacak olursa Finlandiya'nın vergi harcamaları politikaları sonucu her iki gelir türünün gelirlerinden yüksek oranlarda vazgeçildiği görülmektedir.

2.3. Şili'de Vergi Harcamalarının Gelişimi

Şili'de, İç Gelir İdaresi Stratejik Yönetim ve Vergi Çalışmaları Alt Müdürlüğü tarafından bütçenin bir parçası dahilinde yıllık olarak vergi harcamaları raporları hazırlanmaktadır. Bu raporda gelecek yıllardaki tahminlerin yanı sıra geçmiş yıl tahminleri de yer almaktadır (Brys, Mooij vd., 2020: 35).

Şili'de yerleşik bir vergi harcaması raporlama süreci işlemektedir. Genel tahminlere ve karşılaştırmalara ek olarak hükümet işleve ve sektöre göre de analizler sağlamaktadır. Ekonomik gelir ve harcamalarda eşitliğin sağlanmasını esas alan anayasal gereklilik, vergi harcamalarının raporlanması için güçlü bir yasal temel sağlamaktadır (Burton, Stewart, 2011: 52).

Şili'de vergi harcamaları, doğrudan bir harcamadan ziyade bir gösterge vergiye göre vergi yükümlülüklerinin azaltılmasıyla elde edilen kamu kaynaklarının transferi şeklinde tanımlanmaktadır. Şili Anayasası, madde 19'un 22'inci paragrafında, vergi kanunları yoluyla sağlanan tüm mali faydaların her yıl bütçe kanununda belirtilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Anayasa'nın ilgili maddesinde "*Anayasa herkese şunları garanti eder: Ekonomik konularda Devlet ve kurumları tarafından keyfi ayrımcılık yapılmaz. Sadece kanunla ve bu tür bir ayrımcılığa yol açmamak kaydıyla, belirli bir sektör, faaliyet veya coğrafi bölge lehine doğrudan veya dolaylı belirli menfaatlere izin verilebilir veya bunlardan birini ya da diğerini etkileyen özel vergiler konulabilir. Vergi harcamaları veya dolaylı faydalar söz konusu olduğunda, bu harcamaların maliyetinin değerlendirilmesi her yıl Bütçe Kanunu'na dahil edilir.*" ifadesi yer almaktadır. Bu yetkiye uygun olarak vergi harcamalarının yıllık tahminleri hazırlanmakta ve bütçeye dahil edilmektedir (Burton, Stewart, 2011: 48).

Şili'de 2016-2022 yıllarını kapsayan vergi harcamaları tahminleri Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5: Şili'de 2016-2022 Yılları Arasındaki Toplam Vergi Harcamaları (Milyon Şili Pesosu)

Vergi Harcaması	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022*
Gelir Vergisi	2.786.285	2.346.890	2.600.217	891.623	1.032.077	1.189.818	1.240.083
Kurumlar Vergisi	1.704.534	1.706.476	2.057.892	1.516.061	1.466.372	1.785.777	2.107.423
Katma Değer Vergisi	1.286.186	1.373.615	1.432.328	2.181.386	2.215.451	2.019.638	2.362.662
Özel Tüketim Vergisi	57.540	55.152	53.784	60.031	37.686	53.286	57.346

Diğer Vergiler**	201.693	233.104	236.461	204.398	289.872	-	-
TOPLAM	6.036.238	5.715.237	6.380.682	4.853.499	5.041.458	5.048.519	5.767.514

*Tahmini Rakamlar

** Veraset ve İntikal Vergisi, Damga Vergisi, Emlak Vergisi.

Kaynak: “Servicio de Impuestos Internos - Presupuesto de Gastos Tributarios” verileriyle hazırlanmıştır (www.sii.cl/sobre_el_sii/presupuesto_gastos_tributarios.html) Erişim: 17.04.2022

Tablo 5’te yer alan veriler ilgili yılların verileri kullanılarak hazırlanmıştır. Bu verilere göre 2016 yılında yapılan gelir vergisine yönelik vergi harcamaları 2.786.285 milyon Şili pesosudur. 2017 yılına bakıldığında gelir vergisine yönelik yapılan vergi harcamaları 2.346.890 milyon Şili pesosu olup bir önceki yıla göre %15,77 oranında azalış göstermiştir. 2018 yılında yapılan gelir vergisine yönelik vergi harcamalarına bakıldığında bir önceki yıla göre %10,79 oranında artış göstererek 2.600.217 milyon Şili pesosu seviyesine yükselmiştir. 2019 yılında ise gelir vergisine yönelik yapılan vergi harcamaları 891.623 milyon Şili pesosu seviyesinde olup bir önceki yıla göre %65,71 oranında azalmıştır. 2020 yılına bakıldığında gelir vergisine yönelik yapılan vergi harcamaları tutarı 1.032.077 milyon Şili pesosu düzeyindedir ve oransal olarak bir önceki yıla göre %15,75 artış göstermektedir. 2021 yılı verilerine bakıldığında ise gelir vergisine yönelik vergi harcamalarında bir önceki yıla göre %15,28 oranında artış olduğu ve 1.189.818 milyon Şili pesosu seviyesine yükseldiği görülmektedir. 2022 yılı için 1.240.083 milyon Şili pesosu tutarında olması beklenen gelir vergisine yönelik vergi harcamalarında bir önceki yıla göre %4,22 oranında artış olacağı tahmin edilmektedir. Bu veriler göz önüne alındığında ilgili yıllarda gelir vergisi için yapılan vergi harcamaları oranları bir önceki yıla göre en fazla 2019 yılında %65,71 oranında azalış göstermiş, buna karşın en fazla artışın da 2020 yılında %15,75 oranında olduğu görülmüştür. Bunlara ek olarak ilgili yıllarda gelir vergisi için en az vergi harcaması yapılan yılın 891.623 milyon Şili pesosuyla 2019 yılı olduğu görülmekte, en fazla vergi harcaması yapılan yıl ise 2018 yılı olup bu tutarın 2.600.217 milyon Şili pesosu seviyesinde olduğu görülmektedir.

Tablo 5’te kurumlar vergisi özelinde yapılan vergi harcamaları verilerine bakıldığında 2016 yılında 1.704.534 milyon Şili pesosu vergi harcaması yapılmıştır. Bu miktar 2017 yılında 1.706.476 milyon Şili pesosu tutarında olmuştur ve bir önceki yıla göre %0,11 oranında artış göstermiştir. 2018 yılında kurumlar vergisine yönelik yapılan vergi harcamaları bir önceki yıla nazaran %20,59 oranında artmıştır ve 2.057.892 milyon Şili pesosu seviyesine yükseldiği görülmektedir. 2019 yılına gelindiğinde ise kurumlar vergisi için yapılan vergi harcaması tutarı 1.516.061 milyon Şili pesosu tutarında olmuştur ve bir önceki yıla göre %26,33 oranında gerileme göstermiştir. 2020 yılında bir önceki yıla nazaran tekrar %3,28 oranında azalış gösterdiği görülen vergi harcamaları 1.466.372 milyon Şili pesosu düzeyindedir. 2021 yılına bakıldığında kurumlar vergisi için yapılan vergi harcamaları bir önceki yıla göre %21,78 oranında artış göstermiş ve 1.785.777 milyon Şili pesosu seviyesine yükselmiştir. 2022 yılında kurumlar vergisi dolaylı yapılması beklenen tahmini vergi harcamaları tutarınının 2.107.423 milyon Şili pesosu olacağı tahmin edilmekte ve bu tutar bir önceki yıla göre %18,01 oranında artış göstermektedir. İlgili yıllarda kurumlar vergisine yönelik yapılan vergi harcamalarına özet

olarak bakıldığında, vergi harcamalarının bir önceki yıla göre oransal olarak en fazla arttığı yıl, 2021 yılı olmuştur ve bu yılda %21,78 oranında artış olduğu tespit edilmiştir. Buna karşın 2019 yılı, bir önceki yıla göre %26,33 oranla en yüksek oranda azalışın görüldüğü yıl olmuştur. İncelenen yıllar içerisinde kurumlar vergisi için en fazla vergi harcaması yapılması beklenen yılın 2.107.423 milyon Şili pesosuyla 2022 yılının olacağı görülmektedir. Buna karşılık kurumlar vergisi için en az vergi harcamasının yapıldığı yılın ise 2020 yılında 1.466.372 milyon Şili pesosu düzeyinde olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 5'te katma değer vergisi konulu vergi harcamalarına dikkat çekildiğinde 2016 yılında 1.286.186 milyon Şili pesosu tutarında vergi harcaması yapıldığı görülmektedir. 2017 yılı verilerine bakıldığında ise katma değer vergisine yönelik vergi harcamalarında bir önceki yıla göre %6,8 oranında artış olduğu ve 1.373.615 milyon Şili pesosu seviyesine yükseldiği görülmektedir. Bu tutar 2018 yılında 1.432.328 milyon Şili pesosu olmuştur ve bir önceki yıla göre %4,27 oranında artış gösterdiği tespit edilmiştir. 2019 yılına bakıldığında katma değer vergisine yönelik yapılan vergi harcamaları 2.181.386 milyon Şili pesosu olup bir önceki yıla göre %52,3 oranında artış göstermiştir. 2020 yılı için ise katma değer vergisi dolayında yapılan vergi harcamaları bir önceki yıla göre %1,56 oranında artış göstermiş ve 2.215.451 milyon Şili pesosu seviyesine yükselmiştir. 2021 yılında yapılan katma değer vergisine yönelik vergi harcamalarına bakıldığında ise bir önceki yıla göre %8,84 oranında azalış göstererek 2.019.638 milyon Şili pesosu seviyesine gerilemiştir. 2022 yılında yapılması tahmin edilen katma değer vergisine yönelik vergi harcamaları 2.362.662 milyon Şili pesosu olmaktadır ve bir önceki yıla nazaran vergi harcamalarında %16,98 oranında artışın yaşanacağı beklenmektedir. İlgili yıllarda katma değer vergisi özelinde yapılan vergi harcamalarına genel çerçeveye içerisinde bakılacak olursa, vergi harcamalarının bir önceki yıla göre oransal olarak en fazla azalış gösterdiği yıl, 2021 yılı olmuştur ve bu yılda %8,84 oranında gerileme olduğu tespit edilmiştir. Buna karşın ilgili yıllar itibariyle bir önceki yıla göre en fazla artışın yaşandığı yılın ise %52,3 oranıyla 2019 yılının olduğu anlaşılmaktadır. İncelenen yıllar içerisinde katma değer vergisi için en fazla vergi harcaması yapılması beklenen yılın 2.362.662 milyon Şili pesosuyla 2022 yılının olacağı görülmektedir. En az vergi harcaması yapılan yıl ise 2016 yılı olup, bu tutarın 1.286.186 milyon Şili pesosu seviyesinde olduğu görülmektedir.

Tablo 5'te özel tüketim vergisi için yapılan vergi harcamaları incelendiğinde 2016 yılında 57.540 milyon Şili pesosu vergi harcaması yapıldığı görülmektedir. Bu tutar 2017 yılında 55.152 milyon Şili pesosu olmuştur ve bir önceki yıla göre %4,15 oranında azalış göstermiştir. 2018 yılına bakılacak olduğunda özel tüketim vergisi nezdinde yapılan vergi harcamaları bir önceki yıla göre %2,48 oranında azalış göstermiş ve 53.784 milyon Şili pesosu seviyesine gerilemiştir. 2019 yılında ise özel tüketim vergisi için yapılan vergi harcamaları 60.031 milyon Şili pesosu seviyesinde olup bir önceki yıla göre %11,61 oranında artmıştır. 2020 yılında bir önceki yıla göre %37,22 oranında azalış gösterdiği görülen özel tüketim vergisine yönelik vergi harcamaları 37.686 milyon Şili pesosu düzeyindedir. 2021 yılı için yapılan özel tüketim vergisi dolaylı vergi harcamaları 53.286 milyon Şili pesosu olmuştur ve bu tutar bir önceki yıla göre %41,39 oranında artış göstermektedir. 2022 yılı tahminlerine bakıldığında ise özel tüketim vergisi dolaylı vergi harcamaları için bir önceki yıla göre %7,62 oranında artış olacağı ve 57.346 milyon Şili pesosu seviyesine yükseleceği beklenmektedir. Şili'de özel tüketim

vergisine yönelik vergi harcamaları için tespit edilen bu veriler doğrultusunda ilgili yıllar itibariyle oransal düzeyde bir önceki yıla göre artış azalış ilişkisine bakıldığında en fazla artışın %41,39 ile 2021 yılında olduğu görülmektedir. Buna karşılık 2020 yılı bir önceki yıla göre en yüksek oranda azalışın görüldüğü yıl olmuştur ve bu oran %37,22 olmaktadır. Bu verilere ek olarak ilgili yıllarda özel tüketim vergisi için en fazla vergi harcaması yapılan yılın 60.031 milyon Şili pesosuyla 2019 yılı olduğu görülmekte, en az vergi harcaması yapılan yıl ise 2020 yılı olup bu tutarın 37.686 milyon Şili pesosu seviyesinde olduğu görülmektedir.

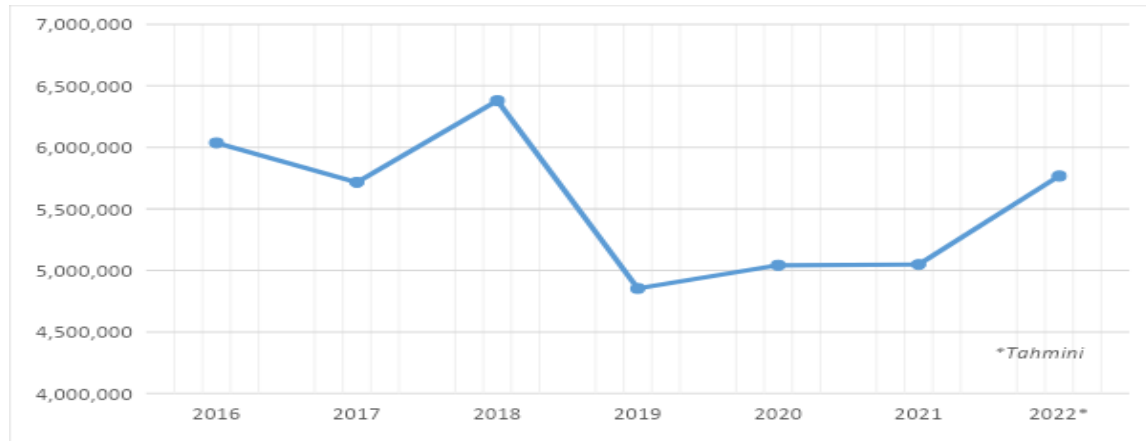
Tablo 5'i diğer vergi harcamaları çerçevesinde inceleyecek olursak 2016 yılında 201.693 milyon Şili pesosu tutarında vergi harcaması yapıldığı görülmektedir. 2017 yılına gelindiğinde diğer vergilere yönelik yapılan vergi harcamaları 233.104 milyon Şili pesosu olup bir önceki yıla göre %15,57 oranında artış göstermiştir. 2018 yılına bakılacak olduğunda diğer vergiler için vergi harcamaları bir önceki yıla göre %1,44 oranında artış göstermiş ve 236.461 milyon Şili pesosu seviyesine yükselmiştir. 2019 yılında 204.398 milyon Şili pesosu tutarında diğer vergilere yönelik vergi harcamasının yapıldığı görülmektedir ve bu tutarın bir önceki yıla göre %13,56 oranında azalış gösterdiği anlaşılmaktadır. 2020 yılında bir önceki yıla nazaran %41,82 oranında artış gösterdiği görülen vergi harcamaları 289.872 milyon Şili pesosu düzeyindedir. Bu veriler göz önüne alındığında ilgili yıllarda diğer vergiler için yapılan vergi harcamaları oranları bir önceki yıla göre en fazla 2019 yılında %13,56 oranında azalış göstermiş, bunun aksine en fazla artışın da 2020 yılında %41,82 oranında olduğu görülmüştür. İncelenen yıllar içerisinde diğer vergiler için en az vergi harcaması yapılan yılın 201.693 milyon Şili pesosu tutarındaki 2016 yılının olduğu görülmektedir. Buna karşın diğer vergiler için en fazla vergi harcamasının yapıldığı yılın ise 2020 yılında 289.872 milyon Şili pesosu düzeyinde olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 5'e ilgili yıllardaki toplam vergi harcamaları nezdinde bakıldığında 2016 yılı için 6.036.238 milyon Şili pesosu vergi harcaması yapıldığı görülmektedir. 2017 yılına gelindiğinde toplam vergi harcamaları için bu tutar 5.715.237 milyon Şili pesosu seviyesine gerilemiş ve bir önceki yıla göre %5,32 oranında azalış gösterdiği tespit edilmiştir. 2018 yılında yapılan toplam vergi harcamalarına bakıldığında bir önceki yıla göre %11,64 oranında artış göstererek 6.380.682 milyon Şili pesosu seviyesine yükselmiştir. 2019 yılına bakıldığında ise toplam vergi harcaması miktarı 4.853.499 milyon Şili pesosu olmuştur ve bir önceki yıla göre %23,93 oranında gerileme göstermiştir. Toplam vergi harcamaları 2020 yılı için incelendiğinde bir önceki yıla göre %3,87 oranında artış olduğu tespit edilmiştir ve bu tutar 5.041.458 milyon Şili pesosu olmaktadır. 2021 yılı için ise toplam vergi harcamaları bir önceki yıla göre %0,14 oranında artış göstermiş ve 5.048.519 milyon Şili pesosu seviyesine yükselmiştir. 2022 yılı tahminlerine bakıldığında ise toplam vergi harcamalarında bir önceki yıla göre %14,24 artış olacağı ve 5.767.514 milyon Şili pesosu seviyesine yükseleceği beklenmektedir. İlgili yıllarda yapılan toplam vergi harcamalarına bir bütün olarak bakıldığında, vergi harcamalarının bir önceki yıla göre oransal olarak en fazla azaldığı yıl, 2019 yılı olmuştur ve bu yılda %23,93 oranında gerileme olduğu tespit edilmiştir. Buna karşın ilgili yıllar itibariyle bir önceki yıla göre en fazla artışın olması tahmin edilen yıl ise %14,24 oranıyla 2022 yılının olacağı düşünülmektedir. Bu tespitlere ek olarak ilgili yıllarda toplam vergi harcamasının en az yapıldığı yılın 4.853.499 milyon Şili pesosuyla 2019 yılı olduğu görülmektedir. Tam tersine en

fazla vergi harcamasının yapıldığı miktarın ise 2016 yılında 6.036.238 milyon Şili pesosu düzeyinde olduğu anlaşılmaktadır.

Yukarıda verilen bilgiler dahilinde aşağıdaki Şekil 7’de Şili’nin ilgili yıllar itibariyle toplam olarak yaptığı vergi harcamalarına yönelik yıllık düzeyde oluşan değişimler ele alınmıştır.

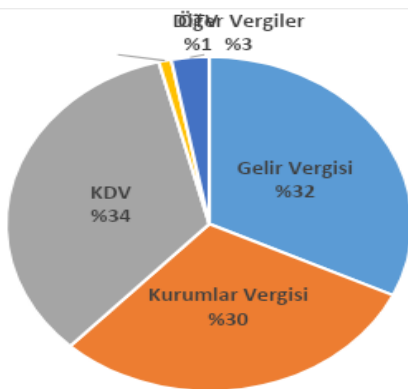
Şekil 7: Şili’de 2016-2022 Yılları Arasında Yapılan Toplam Vergi Harcamalarının Yıllara Göre Değişimi (Milyon Şili Pesosu)

Kaynak: Tablo 5’teki veriler kullanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 7’de görüldüğü üzere Şili’deki toplam vergi harcamalarında 2016-2017 yılları arasında azalış yaşandığı daha sonra 2018 yılında ilgili yıllar itibariyle en tepe noktada vergi harcaması yapıldığı görülmektedir. İleriki yıllara bakılacak olursa bu yıldan sonra büyük oranda bir azalışın yaşandığı görülmektedir. 2019 yılı ile 2021 yılları arasında artış eğiliminin fazla olmadığı şekilden anlaşılmaktadır. Önceki yıllardaki dalgalanmalar dikkate alındığında 2022 yılındaki vergi harcamaları tahminine bakılacak olursa Şili’de tekrar vergi harcamalarında artış politikası izleneceği düşünülmektedir. Şekilde yer alan bilgiler doğrultusunda Şili’de 2016-2022 dönemleri arasında yıllık ortalama 5,5 trilyon Şili pesosu tutarında vergi harcamasının yapıldığı tahmin edilmektedir.

Şekil 8: Şili’de Vergi Harcamalarının Vergi Türleri İtibariyle Dağılım (%)

Kaynak: Tablo 5’teki veriler kullanılarak hazırlanmıştır.

Şili’de 2016-2022 yılları arasında yapılan toplam vergi harcamalarının vergi türleri itibariyle dağılımı Şekil 8’de gösterilmiştir.

Şekil 8’de Şili’de yapılan toplam vergi harcamalarının vergi türleri itibariyle ortalama olarak vergi harcamaları içerisinde ne kadar paya sahip olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Şekilden de görüleceği üzere vergi türleri itibariyle en büyük paydan en küçük paya göre sıralanacak olursa birinci sırada %34 ile KDV, ikinci sırada %32 ile gelir vergisi, üçüncü sırada %30 ile kurumlar vergisi, dördüncü sırada %3 ile diğer vergiler ve son sırada %1 ile ÖTV yer almaktadır. Şekilde sunulan bu veriler doğrultusunda Şili’nin vergi harcamaları politikalarında hem dolaysız vergilere hem de dolaylı vergilere önem verdiği ve ağırlıklı olarak her iki vergi türüne yönelik politikalar gerçekleştirdiği görülmektedir.

Tablo 6’da Şili’deki vergi harcamalarının ilgili yıllar itibariyle GSYH’ye ve toplam vergi gelirleri içindeki oranlarına yer verilmiştir. Bu şekilde hükümetlerin alternatif bir politika aracı olan vergi harcamalarına toplam gelirleri içerisinde ne kadar düzeyde pay verdiği ve bu payın ne kadarlık bir etki yarattığı vurgulanmak istenmiştir.

Tablo 6: Şili’de 2016-2020 Yılları Arasındaki Vergi Harcamalarının Toplam Gelir İçerisindeki Payı (Milyon Şili Pesosu)

	2016	2017	2018	2019	2020
Vergi Harcaması	6.036.238	5.715.237	6.380.682	4.853.499	5.041.458
Vergi Geliri	34.130.172	36.262.049	40.314.766	41.025.541	38.746.804
GSYH	168.764.687	179.314.910	189.434.867	195.816.484	200.343.720
Vergi H. / Vergi G. (%)	17,6	15,7	15,8	11,8	13
Vergi H. / GSYH (%)	3,6	3,1	3,3	2,4	2,6

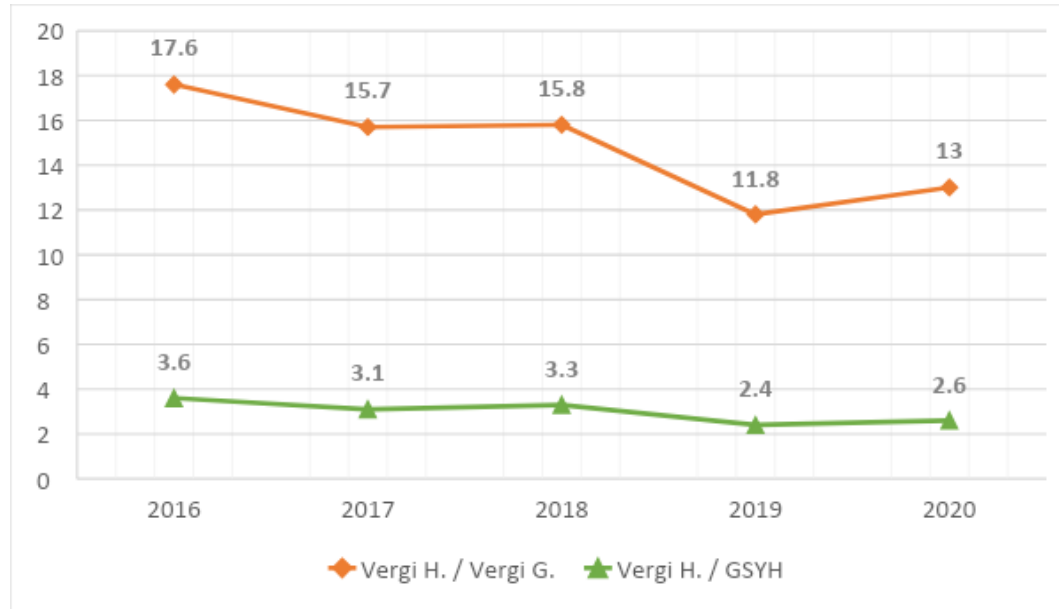
Kaynak: “OECD (Revenue Statistics)” ve “Dünya Bankası (GDP)” verileriyle hazırlanmıştır (stats.oecd.org, databank.worldbank.org) Erişim: 17.04.2022

Yukarıdaki Tablo 6’da Şili’de ilgili yıllar itibariyle yapılan vergi harcamaları ve toplam vergi gelirleri ilişkisi göz önüne alındığında vergi harcamalarının oransal olarak vergi gelirleri içerisindeki en az paya %11,8 oranında 2019 yılında sahip olduğu, en fazla paya ise %17,6 oranıyla 2016 yılında sahip olduğu görülmektedir. Tabloya göre vergi harcamalarının vergi gelirleri içerisindeki payının ilgili yıllarda ortalama olarak %14,8 civarında olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 6’da vergi harcamaları ve GSYH ilişkisi incelendiğinde ise vergi harcamalarının GSYH içerisindeki en küçük paya %2,4’lik oranla 2019 yılında sahip olduğu görülmüştür. Bunun aksine en büyük payın elde edildiği yıl 2016 yılıdır ve bu oran %3,6 olmaktadır. Tabloya göre vergi harcamalarının GSYH içerisindeki payının ilgili yıllar özelinde ortalama olarak %3 civarında olduğu tespit edilmiştir.

Aşağıda yer alan Şekil 9’da önceki paragraflarda bahsedilen durumların yıllar itibariyle değişimi grafiksel olarak da incelenmiştir.

Şekil 9: Şili’de 2016-2020 Yılları Arasındaki Toplam Vergi Harcamalarının GSYH ve Vergi Gelirleri İçerisindeki Payının Yıllara Göre Değişimi (%)

Kaynak: Tablo 6’daki veriler kullanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 9’a bakıldığında ilgili yıllar itibariyle Şili’nin uyguladığı vergi harcamaları politikaları doğrultusunda, gerçekleşen vergi harcamalarının vergi gelirleri içerisindeki payının yıllar itibariyle genel çerçevede azalış yönlü olduğu görülmektedir. Vergi harcamaları ve GSYH ilişkisine bakıldığında ise bu durumun yine benzer olduğu görülmektedir. 2018 ve 2020 yıllarında her iki faktörde de küçük artışlar gözlemlense de genel çerçeveye bakıldığında azalışların daha fazla yaşandığı anlaşılmaktadır.

2.4. İspanya’da Vergi Harcamalarının Gelişimi

İspanya’da vergi harcamaları bütçelerinin genel bütçe ile beraber hazırlanması gerektiği Anayasa’da zorunlu hale getirilmiştir. Bu zorunluluğun sonucu olarak İspanya’da 1979 yılından beri vergi harcamaları raporları düzenli olarak yayınlanmaktadır (McDonald, 2010: 57). İspanya Anayasası’nda vergi harcamalarına dair bir tanım yapılmamıştır lakin vergi harcamaları devletin vergi gelirlerinde azalmaya yol açan vergi hükümleri olarak ifade edilmektedir (Tekin, Gürçam, 2016: 146).

İspanya’da vergi harcamalarının sağlanması gereken üç durumun olduğu belirtilmektedir. Bunlardan ilki, vergi harcamalarının temel vergi yapısından ayrı olması durumudur. İkincisi, vergi harcamalarının belirli ekonomik ve sosyal hedeflere yönelik olması durumudur. Üçüncü durum ise belirli bir mükellef grubuna ya da ekonomik sektöre destek sağlanması gerektiği durumudur (Erdoğan, 2021: 135).

İspanya’da hazırlanan vergi harcamaları raporları sadece merkezi yönetimin yaptığı vergi harcamaları uygulamalarını içermektedir. Diğer bölgelerdeki vergi harcamaları uygulamaları bu hesaplama içerisinde yer almamaktadır (Kayalidere, Özcan, 2012: 358). Vergi harcamalarının tahmininde kullanılan yöntem, vazgeçilen gelir yöntemidir. Vergi harcamaları

raporları hazırlanırken genel olarak vergi beyannamelerinde yer alan gelir bilgilerinden yararlanılmaktadır (McDonald, 2010: 58).

İspanya’da 2016-2022 yıllarını kapsayan vergi harcamaları tahminleri Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7: İspanya’da 2016-2022 Yılları Arasındaki Toplam Vergi Harcamaları (Milyon Euro)

Vergi Harcaması	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022*
Gelir Vergisi	8.309	7.790	7.846	9.129	10.086	11.178	11.221
Kurumlar Vergisi	3.840	2.127	3.453	3.461	4.643	3.871	5.673
Katma Değer Vergisi	19.241	18.944	20.514	21.508	20.168	20.491	22.400
Özel Tüketim Vergisi	919	900	961	1.142	1.213	1.408	871
Diğer Vergiler**	681	709	699	684	780	915	1.017
TOPLAM	32.990	30.470	33.473	35.924	36.890	37.863	41.182

Tahmini Rakamlar

**Sosyal Güvenlik Vergileri.

Kaynak: “Congreso de los Diputados - Presupuestos Generales del Estado” verileriyle hazırlanmıştır (www.congreso.es/en/cem/presupgenerestado). Erişim: 15.08.2022.

Tablo 7’de yer alan veriler ilgili yılların verileri kullanılarak hazırlanmıştır. Bu veriler incelendiğinde 2016 yılında yapılan gelir vergisine yönelik vergi harcamalarının 8.309 milyon euro olduğu görülmektedir. 2017 yılında ise gelir vergisine yönelik yapılan vergi harcamaları 7.790 milyon euro seviyesinde olup bir önceki yıla göre %6,25 oranında azalmıştır. 2018 yılı için ise gelir vergisi dolayında yapılan vergi harcamaları bir önceki yıla göre %0,72 oranında artış göstermiş ve 7.846 milyon euro seviyesine yükselmiştir. 2019 yılına gelindiğinde gelir vergisine yönelik vergi harcamaları için bu tutar 9.129 milyon euro seviyesine yükselmiş ve bir önceki yıla göre %16,35 oranında artış gösterdiği tespit edilmiştir. 2020 yılında gelir vergisi için yapılan vergi harcamaları bir önceki yıla nazaran %10,48 oranında artmıştır ve 10.086 milyon euro seviyesine yükseldiği görülmektedir. 2021 yılında bir önceki yıla göre gelir vergisine yönelik vergi harcamaları 11.178 milyon euro olup %10,83 oranında artış göstermiştir. 2022 yılında yapılması tahmin edilen gelir vergisi dolayındaki vergi harcamaları 11.221 milyon euro olmaktadır ve bir önceki yıla nazaran vergi harcamalarında %0,38 oranında artışın olacağı tespit edilmiştir. Bu veriler göz önüne alındığında ilgili yıllarda gelir vergisi için yapılan vergi harcamaları oranları bir önceki yıla göre en fazla 2017 yılında %6,25 oranında azalış göstermiştir. Buna karşılık 2019 yılı bir önceki yıla göre en yüksek oranda artışın görüldüğü yıl olmuştur ve bu oran %16,35 olmaktadır. Bunlara ek olarak ilgili yıllarda gelir vergisi dolaylı en az vergi harcamasının yapıldığı yılın 7.790 milyon euro ile 2017 yılı olduğu görülmekte, en fazla vergi harcaması yapılması beklenen yıl ise 2022 yılı olup bu tutarın 11.221 milyon euro seviyesinde olacağı tahmin edilmektedir.

Tablo 7’de kurumlar vergisi için yapılan vergi harcamaları verilerine bakıldığında 2016 yılında 3.840 milyon euroluk vergi harcaması yapılmıştır. 2017 yılında ise kurumlar vergisine yönelik yapılan vergi harcamaları 2.127 milyon euro seviyesinde olup bir önceki yıla göre %44,61

oranında azalmıştır. 2018 yılına bakılacak olduğunda kurumlar vergisi dolaylı vergi harcamaları bir önceki yıla göre %62,34 oranında artış göstermiş ve 3.453 milyon euro seviyesine yükselmiştir. 2019 yılına bakıldığında ise kurumlar vergisine yönelik yapılan vergi harcaması tutarı 3.461 milyon euro tutarında olmuştur ve bir önceki yıla göre %0,23 oranında yükseliş göstermiştir. 2020 yılı için kurumlar vergisine yönelik yapılan vergi harcamaları 4.643 milyon euro olmuştur ve bu tutar bir önceki yıla göre %34,15 oranında artış göstermektedir. 2021 yılına bakıldığında kurumlar vergisine yönelik yapılan vergi harcamaları 3.871 milyon euro olup bir önceki yıla göre %16,63 oranında azalış göstermiştir. 2022 yılına gelindiğinde ise kurumlar vergisine yönelik yapılan vergi harcamalarının bir önceki yıla göre %46,55 oranında artacağı ve 5.673 milyon euro seviyesinde olacağı tahmin edilmektedir. İspanya’da kurumlar vergisine yönelik vergi harcamaları için tespit edilen bu veriler eşliğinde ilgili yıllar itibariyle oransal düzeyde bir önceki yıla göre artış azalış ilişkisine bakıldığında en fazla azalışın %44,61 ile 2017 yılında olduğu görülmektedir. Buna karşılık 2018 yılı bir önceki yıla göre en yüksek oranda artışın görüldüğü yıl olmuştur ve bu oran %62,34 olmaktadır. İncelenen yıllar içerisinde kurumlar vergisi için en az vergi harcaması yapıldığı yılın 2.127 milyon euro ile 2016 yılı olduğu görülmektedir. Kurumlar vergisi için en fazla vergi harcamasının yapılması planlanan yılın ise 5.673 milyon euro ile 2022 yılı olacağı tahmin edilmektedir.

Tablo 7’de katma değer vergisi için yapılan vergi harcamaları incelendiğinde 2016 yılında 19.241 milyon euro vergi harcaması yapıldığı görülmektedir. Katma değer vergisine yönelik vergi harcamalarına 2017 yılı için bakıldığında bir önceki yıla göre %1,54 oranında azalış olduğu tespit edilmiştir ve bu tutar 18.944 milyon euro olmaktadır. 2018 yılına bakıldığında katma değer vergisine yönelik yapılan vergi harcamaları tutarı 20.514 milyon euro düzeyindedir ve oransal olarak bir önceki yıla göre %8,29 artış göstermektedir. 2019 yılına bakıldığında ise katma değer vergisine yönelik yapılan vergi harcaması tutarı 21.508 milyon euro tutarında olmuştur ve bir önceki yıla göre %4,85 oranında artış göstermiştir. 2020 yılında yapılan katma değer vergisine yönelik vergi harcamalarına bakıldığında bir önceki yıla göre %6,23 oranında azalış göstererek 20.168 milyon euro seviyesine gerilemiştir. Bu tutar 2021 yılında 20.491 milyon euro olmuştur ve bir önceki yıla göre %1,6 oranında artış göstermiştir. 2022 yılına bakılacak olduğunda katma değer vergisi özelindeki tahmini vergi harcamalarının bir önceki yıla göre %9,32 oranında artış göstereceği ve 22.400 milyon euro seviyesine yükseleceği beklenmektedir. İlgili yıllarda katma değer vergisi için yapılan vergi harcamalarına özet olarak bakıldığında, vergi harcamalarının bir önceki yıla göre oransal olarak en fazla azaldığı yıl, 2020 yılı olmuştur ve bu yılda %6,23 oranında gerileme olduğu tespit edilmiştir. Buna karşın ilgili yıllar itibariyle bir önceki yıla göre en fazla artışın yaşanacağı yıl ise %9,32 oranıyla 2022 yılı olacağı anlaşılmaktadır. Bu verilere ek olarak ilgili yıllarda katma değer vergisi için en az vergi harcamasının yapıldığı yılın 18.944 milyon euro ile 2017 yılı olduğu görülmekte, en fazla vergi harcaması yapılması beklenen yıl ise 2022 yılı olup bu tutarın 22.400 milyon euro seviyesinde olacağı tahmin edilmektedir.

Tablo 7’de özel tüketim vergisi konulu vergi harcamalarına dikkat çekildiğinde 2016 yılında 919 milyon euro tutarında vergi harcaması yapıldığı görülmektedir. 2017 yılında bir önceki yıla göre özel tüketim vergisine yönelik vergi harcamaları 900 milyon euro olup %2,07 oranında azalış göstermiştir. 2018 yılında özel tüketim vergisi için yapılan vergi harcamaları 961 milyon

euro olmuştur ve bu tutar bir önceki yıla göre %6,78 oranında artış göstermektedir. Bu tutar 2019 yılında 1.142 milyon euro olmuştur ve bir önceki yıla göre %18,83 oranında artış göstermiştir. 2020 yılında özel tüketim vergisi için yapılan vergi harcamaları bir önceki yıla nazaran %6,22 oranında artmıştır ve 1.213 milyon euro seviyesine yükseldiği görülmektedir. 2021 yılında ise özel tüketim vergisine yönelik yapılan vergi harcamaları 1.408 milyon euro seviyesinde olup bir önceki yıla göre %16,08 oranında artmıştır. 2022 yılında 871 milyon euroluk özel tüketim vergisi dolaylı vergi harcamasının yapılacağı tahmin edilmektedir ve bu tutarın bir önceki yıla göre %38,14 oranında azalış göstereceği anlaşılmaktadır. İspanya’da özel tüketim vergisi dolayındaki vergi harcamaları için tespit edilen bu veriler ışığında ilgili yıllar itibariyle oransal düzeyde bir önceki yıla göre artış azalış ilişkisine bakıldığında en fazla azalışın %38,14 ile 2022 yılında olacağı görülmektedir. Buna karşılık 2019 yılı bir önceki yıla göre en yüksek oranda artışın görüldüğü yıl olmuştur ve bu oran %18,83 olmaktadır. Bunlara ek olarak en az özel tüketim vergisi için vergi harcamasının 2022 yılında 871 milyon euro düzeyinde yapılacağı tahmin edilmektedir. Özel tüketim vergisi için en fazla vergi harcamasının yapıldığı yılın ise 1.408 milyon euro ile 2021 yılı olduğu görülmektedir.

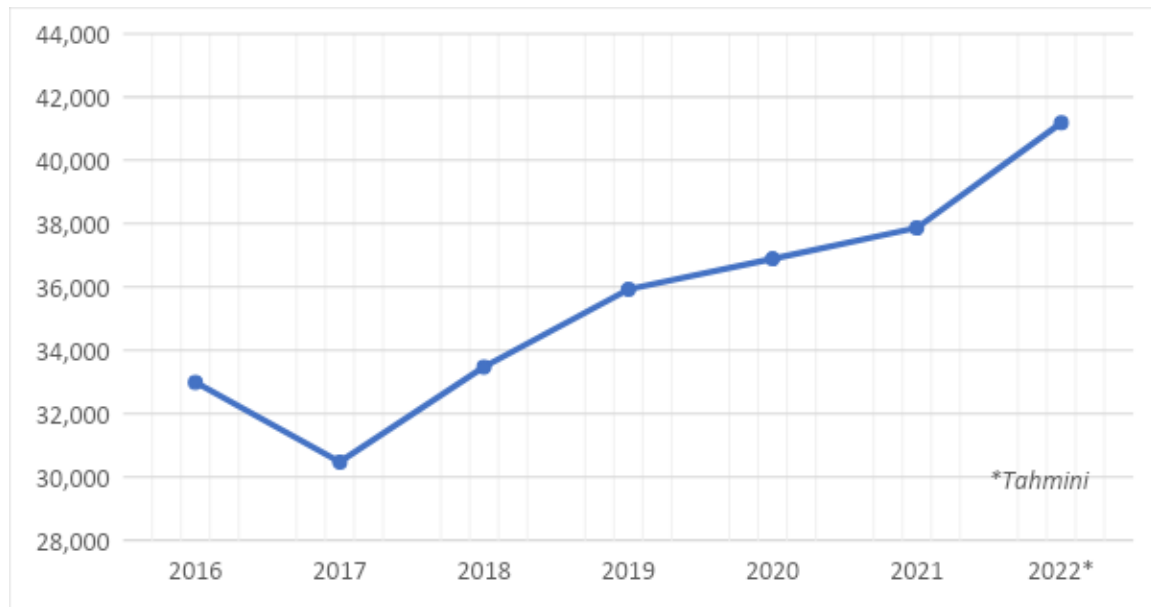
Tablo 7, diğer vergi harcamaları çerçevesinde incelenecek olursa 2016 yılında 681 milyon euro tutarında vergi harcaması yapıldığı görülmektedir. Diğer vergi harcamalarına 2017 yılı için bakıldığında bir önceki yıla göre %4,11 oranında artış olduğu tespit edilmiştir ve bu tutar 709 milyon euro olmaktadır. 2018 yılında diğer vergi harcamaları miktarı bir önceki yıla nazaran %1,41 oranında azalmıştır ve 699 milyon euro seviyesine gerilediği görülmektedir. 2019 yılında bir önceki yıla nazaran bir kez daha %2,15 oranında azalış gösterdiği görülen diğer vergi harcamaları 684 milyon euro düzeyindedir. 2020 yılına bakıldığında diğer vergi harcamaları tutarı 780 milyon euro olup bir önceki yıla göre %14,04 oranında artış göstermiştir. 2021 yılına bakılacak olduğunda diğer vergi harcamaları bir önceki yıla göre %17,31 oranında artış göstermiş ve 915 milyon euro seviyesine yükselmiştir. 2022 yılında diğer vergi harcamalarının bir önceki yıla nazaran %11,15 oranında artacağı ve 1.017 milyon euro seviyesine yükseleceği tahmin edilmektedir. İlgili yıllarda diğer vergi harcamalarına özet olarak bakıldığında, vergi harcamalarının bir önceki yıla göre oransal olarak en fazla azaldığı yıl, 2019 yılı olmuştur ve bu yılda %2,15 oranında gerileme olduğu tespit edilmiştir. Buna karşılık 2021 yılı bir önceki yıla göre en yüksek oranda artışın görüldüğü yıl olmuştur ve bu oran %17,31 olmaktadır. Bu bilgilere ek olarak en az diğer vergi harcamasının 2016 yılında 681 milyon euro düzeyinde yapıldığı görülmektedir. 2022 yılı ise 1.017 milyon euro ile ilgili yıllar itibariyle en fazla diğer vergi harcamasının yapılacağı yıl olarak öngörülmektedir.

Tablo 7’de İspanya’nın ilgili yıllar itibariyle yaptığı toplam vergi harcamaları incelendiğinde 2016 yılında 32.990 milyon euroluk vergi harcaması yapılmıştır. 2017 yılına bakıldığında toplam vergi harcamaları tutarı 30.470 milyon euro düzeyindedir ve oransal olarak bir önceki yıla göre %7,64 azalış göstermektedir. 2018 yılına bakıldığında toplam vergi harcamaları 33.473 milyon euro olup bir önceki yıla göre %9,86 oranında artış göstermiştir. 2019 yılında bir önceki yıla nazaran %7,32 oranında artış gösterdiği görülen toplam vergi harcamaları 35.924 milyon euro düzeyindedir. 2020 yılı için ise toplam vergi harcamaları bir önceki yıla göre %2,7 oranında artış göstermiş ve 36.890 milyon euro seviyesine yükselmiştir. 2021 yılında bir önceki yıla göre toplam vergi harcamaları 37.863 milyon euro olup %2,64 oranında artış göstermiştir.

2022 yılı tahminlerine bakıldığında ise toplam vergi harcamalarında bir önceki yıla göre %8,77 artış olacağı ve 41.182 milyon euro seviyesine yükseleceği beklenmektedir. Bu veriler göz önüne alındığında ilgili yıllarda toplam vergi harcamaları oranları bir önceki yıla göre en fazla 2017 yılında %7,64 oranında azalış göstermiş, buna karşın en fazla artışın da 2018 yılında %9,86 oranında olduğu görülmüştür. İncelenen yıllar içerisinde en az toplam vergi harcaması yapılan yıl 30.470 milyon euro ile 2017 yılı olmaktadır. Buna karşın en fazla toplam vergi harcamasının yapılması tahmin edilen yılın ise 2022 yılında 41.182 milyon euro düzeyinde olacağı anlaşılmaktadır.

Yukarıda verilen bilgiler dahilinde aşağıdaki Şekil 10'da İspanya'nın ilgili yıllar itibariyle toplam olarak yaptığı vergi harcamalarına yönelik yıllık düzeyde oluşan değişimler ele alınmıştır.

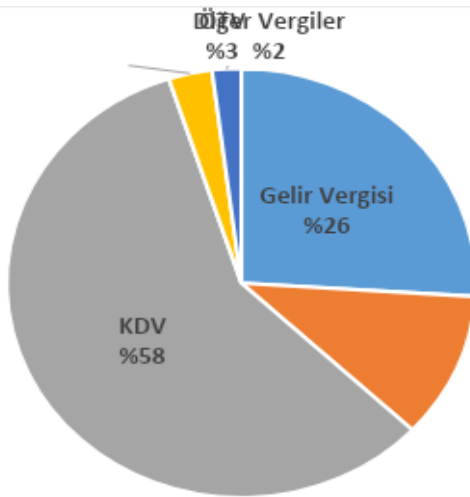
Şekil 10: İspanya'da 2016-2022 Yılları Arasında Yapılan Toplam Vergi Harcamalarının Yıllara Göre Değişimi (Milyon Euro)

Kaynak: Tablo 7'deki veriler kullanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 10 incelendiğinde İspanya'da yıllar itibariyle yapılan toplam vergi harcamalarında artış trendi yaşandığı görülmektedir. 2017 yılında vergi harcamalarında azalış olsa da yine de genel olarak yukarı yönlü seyir izlendiği grafikte tespit edilmiştir. Şekildeki verilere göre İspanya'da ileriki dönemlerde de bu artışın devam edeceği düşünülmektedir. Şekilde yer alan bilgiler doğrultusunda İspanya'da 2016-2022 dönemleri arasında yıllık ortalama 36 milyar euro tutarında vergi harcamasının yapıldığı tahmin edilmektedir.

İspanya'da 2016-2022 yılları arasında yapılan toplam vergi harcamalarının vergi türleri itibariyle dağılımı Şekil 11'de gösterilmiştir.

Şekil 11: İspanya’da Vergi Harcamalarının Vergi Türleri İtibariyle Dağılımı (%)

Kaynak: Tablo 10’deki veriler kullanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 11’de İspanya’da yapılan toplam vergi harcamalarının vergi türleri itibariyle ortalama olarak vergi harcamaları içerisinde ne kadar paya sahip olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Şekilden de görüleceği üzere vergi türleri itibariyle en büyük paydan en küçük paya göre sıralanacak olursa birinci sırada %58 ile KDV, ikinci sırada %26 ile gelir vergisi, üçüncü sırada %11 ile kurumlar vergisi, dördüncü sırada %3 ile ÖTV ve son sırada %2 ile diğer vergiler yer almaktadır. Bu veriler eşliğinde İspanya’nın vergi harcamaları politikalarında hem dolaysız vergilere hem de dolaylı vergilere önem verdiği ve ağırlıklı olarak her iki vergi türüne yönelik politikalar gerçekleştirdiği görülmektedir.

Aşağıdaki Tablo 8’de İspanya’daki vergi harcamalarının ilgili yıllar itibariyle GSYH’ye ve toplam vergi gelirleri içindeki oranlarına yer verilmiştir. Bu şekilde hükümetlerin alternatif bir politika aracı olan vergi harcamalarına toplam gelirleri içerisinde ne kadar düzeyde pay verdiği ve bu payın ne kadarlık bir etki yarattığı vurgulanmak istenmiştir.

Tablo 8: İspanya’da 2016-2020 Yılları Arasındaki Vergi Harcamalarının Toplam Gelir İçerisindeki Payı (Milyon Euro)

	2016	2017	2018	2019	2020
Vergi Harcaması	32.990	30.470	33.473	35.924	36.890
Vergi Geliri	374.208	393.537	417.162	431.629	410.805
GSYH	1.113.840	1.161.867	1.203.259	1.244.375	1.121.948
Vergi H. / Vergi G. (%)	8,8	7,7	8	8,3	8,9
Vergi H. / GSYH (%)	2,9	2,6	2,7	2,8	3,3

Kaynak: “OECD (Revenue Statistics)” ve “Dünya Bankası (GDP)” verileriyle hazırlanmıştır (stats.oecd.org, databank.worldbank.org).

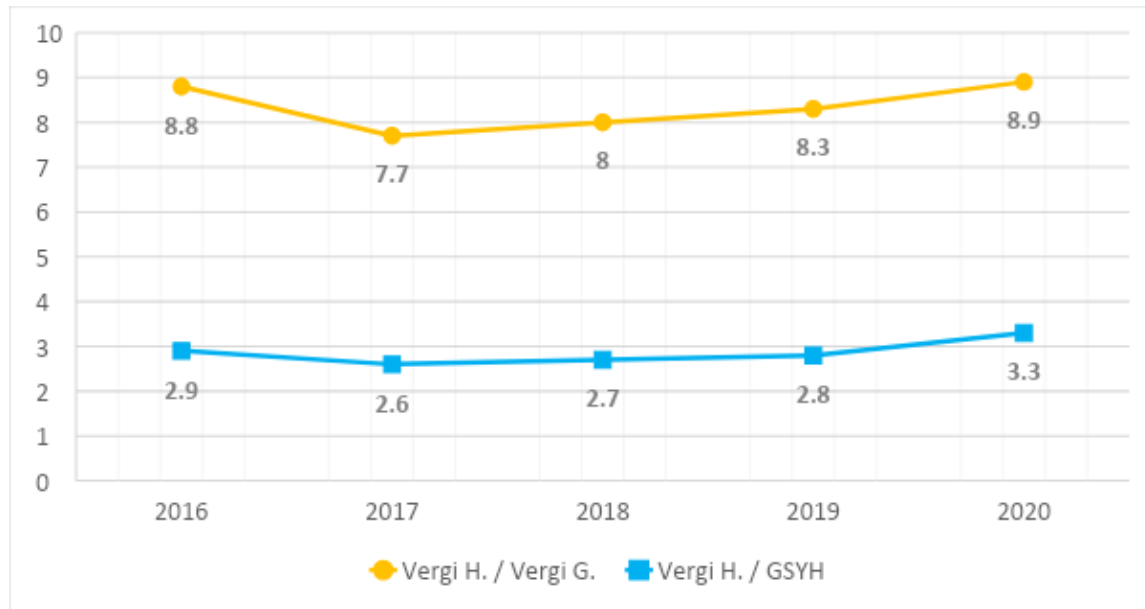
Yukarıdaki Tablo 8’de İspanya’da ilgili yıllar itibariyle yapılan vergi harcamaları ve toplam vergi gelirleri ilişkisi göz önüne alındığında vergi harcamalarının oransal olarak vergi gelirleri içerisindeki en az paya %7,7 oranında 2017 yılında sahip olduğu, en fazla paya ise %8,9 oranıyla 2020 yılında sahip olduğu görülmektedir. Tabloya göre vergi harcamalarının vergi

gelirleri içerisindeki payının ilgili yıllar çerçevesinde ortalama olarak %8,3 civarında olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 8’de vergi harcamaları ve GSYH ilişkisi incelendiğinde ise vergi harcamalarının GSYH içerisindeki en küçük paya sahip olduğu yıl %2,6 oranıyla 2017 yılı olduğu görülmüştür. Buna karşılık en büyük payın elde edildiği yıl 2020 yılıdır ve bu oran %3,3 olmaktadır. Tabloya göre vergi harcamalarının GSYH içerisindeki payının ilgili yıllar özelinde ortalama olarak %2,9 civarında olduğu tespit edilmiştir.

Aşağıda yer alan Şekil 12’de yukarıda bahsedilen durumların yıllar itibariyle değişimi grafiksel olarak da incelenmiştir.

Şekil 12: İspanya’da 2016-2020 Yılları Arasındaki Toplam Vergi Harcamalarının GSYH ve Vergi Gelirleri İçerisindeki Payının Yıllara Göre Değişimi (%)

Kaynak: Tablo 8’deki veriler kullanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 12’ye bakıldığında ilgili yıllar itibariyle İspanya’nın uyguladığı vergi harcamaları politikaları doğrultusunda, gerçekleşen vergi harcamalarının vergi gelirleri içerisindeki payının yıllar itibariyle genel çerçevede artış yönlü olduğu görülmektedir. Vergi harcamaları ve GSYH ilişkisine bakıldığında ise bu durumun yine benzer olduğu görülmektedir. 2017 yılında her iki faktörde de azalış yaşansa da ileriki dönemlerde artışlar görülmektedir. Bu verilerden hareketle İspanya’da vergi harcamaları uygulamalarının sonucu olarak her iki gelir türünde de düşük bir oranda azalmalar gerçekleştiği söylenebilir.

2.5. Türkiye’de Vergi Harcamalarının Gelişimi

Dünya’da vergi harcaması kavramı 1950 yılının ortalarında oluşmaya başlayan bir kavram olmasına rağmen, Türkiye’de 2000’li yıllarda bu kavram önemli hale gelmeye başlamıştır. Ülkemizde 2000 yılında Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’nın hazırlanmaya başlandığı süreçte vergi harcamaları, bütçe kapsamı dışında ele alınan dolaylı kamusal harcama alanları olarak ifade edilmiştir (Pedük, 2006: 114). Maliye Bakanlığı’nın 2001’de yayınladığı “Vergi Harcamaları 2001” adlı raporda vergi harcamalarıyla ilgili genel bilgilere yer verilmiş ve uygulamadaki muafiyet ve istisnaların listesi yayınlanmıştır. Fakat vergi harcamalarının tutarlarıyla ilgili bir bilgi yer almamıştır ve bununla ilgili hesaplamaların sürdüğü söylenmiştir (Gönül, 2002: 71).

Türkiye’de 2003 yılında kabul edilen 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile birlikte vergi harcamaları yasal zemine oturtulmuştur. Kanundaki 15’inci maddeye göre vergilere yönelik muafiyet, istisna ve indirimler ile benzeri uygulamaların yol açtığı vazgeçilen vergi gelirlerinin bütçe yasasında yer alacağı ifade edilmiştir (Egeli, Tepe, 2015: 69). Yine kanunun 18’inci maddesinde “...Merkezi yönetim bütçe kanun teklifine, Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülmesi sırasında dikkate alınmak üzere; vergi muafiyeti, istisnası ve indirimleri ile benzeri uygulamalar nedeniyle vazgeçilen kamu gelirleri cetveli, eklenir.” hükmüne yer verilmiştir. 5018 sayılı kanunla birlikte bütçe hazırlanma sürecinde saydamlığın önemi artmıştır ve bu sayede de vergi harcamalarına bütçe eki olarak yer vermeye başlanmıştır. 5018 sayılı kanun, vergi harcamalarının her yıl bütçe yasasında yer almasını da zorunlu hale getirmiştir (Emektar, 2014: 101). Bu zorunluluğun ardından ilk olarak 2006 yılında merkezi yönetim bütçe kanunu eki olarak yayınlanan vergi harcamaları tahminleri her yıl sayısal tutarlarıyla birlikte düzenli şekilde yayınlanmayı sürdürmüştür (Maliye Bakanlığı, 2007: 4). 2016 yılından sonra ise diğer OECD ülkeleri ve diğer ülke uygulamaları göz önüne alınarak vergi harcamaları raporlarının kapsamı genişletilmiş ve daha fazla vergi harcaması uygulamaya konmuştur. Özellikle 2017 yılından itibaren vergi harcamaları miktarlarında önemli düzeyde artışlar görülmüştür.

Maliye Bakanlığı vergi harcamalarını “bazı sosyal ve ekonomik amaçlar doğrultusunda devletin vergi gelirlerinde azalmaya yol açan, vergi mükelleflerinin ise tanıdığı ayrıcalıklar dolayısıyla vergisel yükümlülüklerini ve sorumluluklarını azaltan ya da ortadan kaldıran kanunsal düzenlemeler ya da uygulamalar” şeklinde tanımlamıştır (Maliye Bakanlığı, 2017: 6). Türkiye’de vergi harcamaları tahminlerinde vazgeçilen gelir yöntemi kullanılmaktadır (Maliye Bakanlığı, 2017: 2).

Türkiye’de 2017-2023 yıllarını kapsayan vergi harcamaları tahminleri Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9: Türkiye’de 2017-2023 Yılları Arasındaki Toplam Vergi Harcamaları (Milyon Türk Lirası)

Vergi Harcaması	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023*
Gelir Vergisi	37.714	54.250	68.267	76.917	91.173	127.903	145.989
Kurumlar Vergisi	15.110	17.654	28.031	40.165	49.423	86.108	98.798
Katma Değer V.	23.493	32.821	49.797	49.275	58.252	71.275	81.779
Özel Tüketim V.	14.711	18.862	24.903	22.562	20.516	25.911	29.730
Diğer Vergiler**	11.187	8.554	7.698	6.671	11.406	24.771	28.422
TOPLAM	102.215	132.141	178.696	195.590	230.770	335.968	384.718

*Tahmini Rakamlar

**Damga Vergisi, Çevre Vergileri, Veraset ve İntikal Vergisi, Emlak Vergisi, Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi, Dijital Hizmet Vergisi, Sosyal Güvenlik Vergileri.

Kaynak: “Strateji ve Bütçe Başkanlığı – Merkezi Yönetim Bütçe Kanunları – Vergi Harcamaları Listesi” verileriyle hazırlanmıştır (www.sbb.gov.tr/merkezi-yonetim-butce-kanunlari). Erişim: 11.11.2022.

Tablo 9’da yer alan veriler ilgili yılların verileri kullanılarak hazırlanmıştır. Tabloda yer alan gelir vergisi için yapılan vergi harcamaları incelendiğinde 2017 yılında 37.714 milyon TL tutarında vergi harcaması yapıldığı görülmektedir. 2018 yılına gelindiğinde gelir vergisine yönelik vergi harcamaları için bu tutar 54.250 milyon TL seviyesine yükselmiş ve bir önceki yıla göre %43,85 oranında artış gösterdiği tespit edilmiştir. 2019 yılına bakıldığında ise gelir vergisine yönelik yapılan vergi harcaması tutarı 68.267 milyon TL tutarında olmuştur ve bir önceki yıla göre %25,84 oranında artış göstermiştir. 2020 yılına bakıldığında gelir vergisine yönelik yapılan vergi harcamaları tutarı 76.917 milyon TL düzeyindedir ve oransal olarak bir önceki yıla göre %12,67 artış göstermektedir. 2021 yılında bir önceki yıla nazaran %18,53 oranında artış gösterdiği görülen gelir vergisi dolaylı vergi harcamaları 91.173 milyon TL düzeyindedir. 2022 yılında gelir vergisi için 127.903 milyon TL vergi harcamasının yapıldığı görülmektedir ve bu tutarın bir önceki yıla göre %40,29 oranında artış gösterdiği anlaşılmaktadır. 2023 yılı için yapılması planlanan gelir vergisi dolaylı vergi harcamaları 145.989 milyon TL olmaktadır ve bu tutarın bir önceki yıla göre %14,74 oranında artış göstereceği tespit edilmiştir. İlgili yıllarda gelir vergisi için yapılan vergi harcamalarına özet olarak bakıldığında, vergi harcamalarının bir önceki yıla göre oransal olarak azaldığı yıl olmadığı tespit edilmiştir. Buna karşın en fazla artışın 2018 yılında %43,85 oranında olduğu görülmektedir. Bunlara ek olarak ilgili yıllarda gelir vergisi için en az vergi harcaması yapılan yılın 37.714 milyon TL ile 2017 yılı olduğu görülmekte, en fazla vergi harcaması yapılması beklenen yıl ise 2023 yılı olup bu tutarın 145.989 milyon TL seviyesinde olacağı tahmin edilmektedir.

Tablo 9’da kurumlar vergisi konulu vergi harcamalarına bakıldığında 2017 yılında 15.110 milyon TL tutarında vergi harcaması yapıldığı görülmektedir. Bu tutar 2018 yılında 17.654 milyon TL olmuştur ve bir önceki yıla göre %16,84 oranında artış gösterdiği tespit edilmiştir. 2019 yılına bakıldığında kurumlar vergisine yönelik yapılan vergi harcamaları 28.031 milyon TL olup bir önceki yıla göre %58,78 oranında artış göstermiştir. 2020 yılı için ise kurumlar

vergisi dolayında yapılan vergi harcamaları bir önceki yıla göre %43,29 oranında artış göstermiş ve 40.165 milyon TL seviyesine yükselmiştir. 2021 yılında kurumlar vergisine yönelik yapılan vergi harcamalarına bakıldığında ise bir önceki yıla göre %23,05 oranında artış göstererek 49.423 milyon TL seviyesine yükselmiştir. 2022 yılında bir önceki yıla göre %74,23 oranında artış gösterdiği görülen kurumlar vergisi dolaylı vergi harcamaları 86.108 milyon TL düzeyindedir. 2023 yılında yapılması tahmin edilen kurumlar vergisine yönelik vergi harcamaları 98.798 milyon TL olmaktadır ve bir önceki yıla nazaran vergi harcamalarında %14,74 oranında artışın yaşanacağı beklenmektedir. İlgili yıllarda kurumlar vergisi özelinde yapılan vergi harcamalarına genel bir çerçeve içerisinde bakılacak olursa, vergi harcamalarının bir önceki yıla göre oransal olarak azalış gösterdiği yıl olmamıştır. Buna karşın ilgili yıllar itibariyle bir önceki yıla göre en fazla artışın yaşandığı yılın ise %72,23 oranıyla 2012 yılının olduğu anlaşılmaktadır. İncelenen yıllar içerisinde kurumlar vergisi için en fazla vergi harcaması yapılması beklenen yılın 98.798 milyon TL ile 2022 yılının olacağı görülmektedir. En az vergi harcaması yapılan yıl ise 2017 yılı olup, bu tutarın 15.110 milyon TL seviyesinde olduğu görülmektedir.

Tablo 9, katma değer vergisine yönelik yapılan vergi harcamaları çerçevesinde incelenecek olursa 2017 yılında 23.493 milyon TL tutarında vergi harcaması yapıldığı görülmektedir. 2018 yılında katma değer vergisi dolaylı vergi harcamaları miktarı bir önceki yıla nazaran %39,71 oranında artmıştır ve 32.821 milyon TL seviyesine yükseldiği görülmektedir. 2019 yılında bir önceki yıla nazaran %51,72 oranında artış gösterdiği görülen katma değer vergisi konulu vergi harcamaları 49.797 milyon TL düzeyindedir. 2020 yılına bakıldığında katma değer vergisine yönelik vergi harcamaları tutarı 49.275 milyon TL olup bir önceki yıla göre %1,05 oranında azalış göstermiştir. 2021 yılına bakılacak olduğunda katma değer vergisi için yapılan vergi harcamaları bir önceki yıla göre %18,22 oranında artış göstermiş ve 58.252 milyon TL seviyesine yükselmiştir. 2022 yılında katma değer vergisine yönelik yapılan vergi harcamalarının bir önceki yıla nazaran %22,36 oranında arttığı ve 71.275 milyon TL seviyesine yükseldiği görülmektedir. 2023 yılı tahminlerine bakıldığında ise katma değer vergisi konulu vergi harcamalarında bir önceki yıla göre %14,74 artış olacağı ve 81.779 milyon TL seviyesine yükseleceği beklenmektedir. Bu veriler göz önüne alındığında ilgili yıllarda katma değer vergisine yönelik vergi harcamaları oranları bir önceki yıla göre en fazla 2020 yılında %1,05 oranında azalış göstermiş, buna karşın en fazla artışın da 2019 yılında %51,72 oranında olduğu görülmüştür. İncelenen yıllar içerisinde en az toplam vergi harcaması yapılan yıl 23.493 milyon TL ile 2017 yılı olmaktadır. Buna karşın en fazla katma değer vergisi konulu vergi harcaması yapılması tahmin edilen yıl ise 2023 yılı olup bu tutarın 81.779 milyon TL düzeyinde olacağı anlaşılmaktadır.

Tablo 9'da özel tüketim vergisi için yapılan vergi harcamaları incelendiğinde 2017 yılında 14.711 milyon TL vergi harcaması yapıldığı görülmektedir. 2018 yılı için ise özel tüketim vergisi dolayında yapılan vergi harcamaları bir önceki yıla göre %28,22 oranında artış göstermiş ve 18.862 milyon TL seviyesine yükselmiştir. 2019 yılına gelindiğinde özel tüketim vergisine yönelik vergi harcamaları için bu tutar 24.903 milyon TL seviyesine yükselmiş ve bir önceki yıla göre %32,03 oranında artış gösterdiği tespit edilmiştir. 2020 yılında özel tüketim vergisi için yapılan vergi harcamaları bir önceki yıla nazaran %9,4 oranında azalmıştır ve

22.562 milyon TL seviyesine gerilediği görülmektedir. 2021 yılında özel tüketim vergisine yönelik vergi harcamaları 20.516 milyon TL olup bir önceki yıla göre %9,07 oranında azalış göstermiştir. 2022 yılında yapılan özel tüketim vergisi dolayındaki vergi harcamaları 25.911 milyon TL olmaktadır ve bir önceki yıla nazaran vergi harcamalarında %26,3 oranında artışın olduğu tespit edilmiştir. Bu tutarın 2023 yılında 29.730 milyon TL olacağı tahmin edilmektedir ve bir önceki yıla göre %14,74 oranında artış göstereceği saptanmıştır. Bu veriler göz önüne alındığında ilgili yıllarda özel tüketim vergisi için yapılan vergi harcamaları oranları bir önceki yıla göre en fazla 2020 yılında %9,4 oranında azalış göstermiştir. Buna karşılık 2019 yılı bir önceki yıla göre en yüksek oranda artışın görüldüğü yıl olmuştur ve bu oran %32,03 olmaktadır. Bunlara ek olarak ilgili yıllarda özel tüketim vergisi dolaylı en az vergi harcamasının yapıldığı yılın 14.711 milyon TL ile 2017 yılı olduğu görülmekte, en fazla vergi harcaması yapılması beklenen yıl ise 2023 yılı olup bu tutarın 29.730 milyon TL seviyesinde olacağı tahmin edilmektedir.

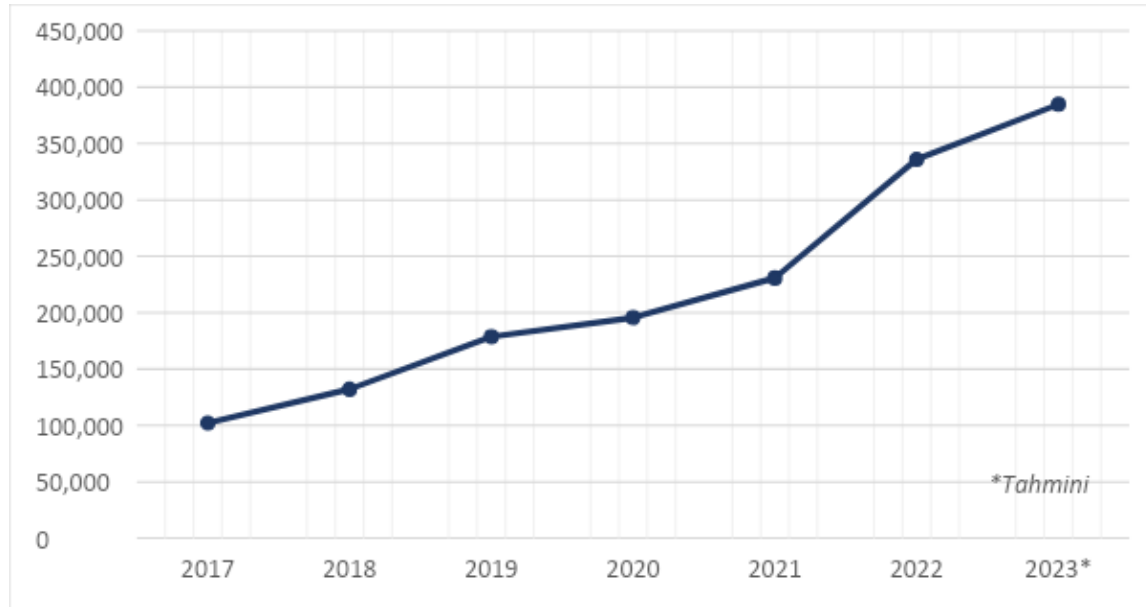
Tablo 9'da diğer vergilere yönelik yapılan vergi harcamaları verilerine bakıldığında 2017 yılında 11.187 milyon TL tutarında vergi harcaması yapılmıştır. 2018 yılına bakılacak olduğunda diğer vergilere yönelik vergi harcamaları bir önceki yıla göre %23,54 oranında azalış göstermiş ve 8.554 milyon TL seviyesine gerilemiştir. 2019 yılında ise diğer vergiler dolaylı vergi harcamaları 7.698 milyon TL seviyesinde olup bir önceki yıla göre %10,01 oranında azalmıştır. 2020 yılında diğer vergiler için yapılan vergi harcamaları bir önceki yıla nazaran %13,34 oranında azalmıştır ve 6.671 milyon TL seviyesine gerilediği görülmektedir. Diğer vergiler dolayındaki vergi harcamalarına 2021 yılı için bakıldığında bir önceki yıla göre %70,98 oranında artış olduğu tespit edilmiştir ve bu tutar 11.406 milyon TL olmaktadır. 2022 yılında diğer vergiler dolaylı yapılan vergi harcamaları tutarı 24.771 milyon TL olduğu belirtilmekte ve bu tutar bir önceki yıla göre %117,18 oranında artış göstermektedir. 2023 yılı tahminlerine bakıldığında ise diğer vergilere yönelik vergi harcamaları için bir önceki yıla göre %14,74 artış olacağı ve 28.422 milyon TL seviyesine yükseleceği beklenmektedir. İlgili yıllarda diğer vergiler için yapılan vergi harcamalarına özet olarak bakıldığında, vergi harcamalarının bir önceki yıla göre oransal olarak en fazla azaldığı yıl, 2018 yılıdır ve bu yılda %23,54 oranında gerileme olduğu tespit edilmiştir. Buna karşın ilgili yıllar itibariyle bir önceki yıla göre en fazla artışın olduğu yıl ise %117,18 oranıyla 2022 yılının olduğu anlaşılmaktadır. Bu verilere ek olarak en az diğer vergiler dolaylı vergi harcamasının 2020 yılında 6.671 milyon TL düzeyinde yapıldığı görülmektedir. En fazla diğer vergiler için vergi harcaması yapılması beklenen yıl ise 2023 yılı olup bu tutarın 28.422 milyon TL seviyesinde olacağı görülmektedir.

Tablo 9'a toplam vergi harcamaları özelinde bakıldığında 102.215 milyon TL tutarında 2017 yılı vergi harcaması yapıldığı görülmektedir. 2018 yılına bakıldığında toplam vergi harcamaları tutarı 132.141 milyon TL düzeyindedir ve oransal olarak bir önceki yıla göre %29,28 artış göstermektedir. 2019 yılında toplam 178.696 milyon TL vergi harcamasının yapıldığı görülmektedir ve bu tutarın bir önceki yıla göre %35,23 oranında artış gösterdiği anlaşılmaktadır. Bu tutar 2020 yılında 195.590 milyon TL olmuştur ve bir önceki yıla göre %9,45 oranında artış göstermiştir. 2021 yılında yapılan toplam vergi harcamaları bir önceki yıla nazaran %18 oranında artmıştır ve 230.770 milyon TL seviyesine yükseldiği

görülmektedir. 2022 yılı için bir önceki yıla göre %45,59 oranında artış gösterdiği tespit edilen toplam vergi harcamalarının 335.968 milyon TL seviyesine yükseldiği görülmektedir. 2023 yılında yapılması beklenen tahmini toplam vergi harcamaları tutarının 384.718 milyon TL olacağı belirtilmekte ve bu tutarın bir önceki yıla göre %14,51 oranında artış göstereceği öngörülmektedir. Bu verilerle birlikte ilgili yıllarda yapılan toplam vergi harcamaları oranları bir önceki yıla göre en fazla 2022 yılında %45,59 oranında artış göstermiş, buna karşın bir önceki yıla göre azalışın olmadığı görülmüştür. Bu verilere ek olarak en fazla toplam vergi harcamasının 2023 yılında 384.718 milyon TL düzeyinde yapılması hedeflenmektedir. İlgili yıllar içerisinde en az toplam vergi harcaması yapılan yılın ise 102.215 milyon TL ile 2017 yılının olduğu görülmektedir.

Yukarıda verilen bilgiler dahilinde aşağıdaki Şekil 13'te Türkiye'nin ilgili yıllar itibariyle toplam olarak yaptığı vergi harcamalarına yönelik yıllık düzeyde oluşan değişimler ele alınmıştır.

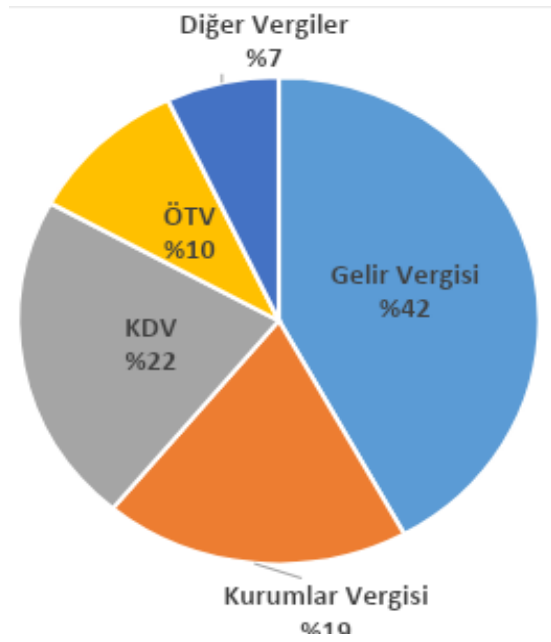
Şekil 13: Türkiye'de 2017-2023 Yılları Arasında Yapılan Toplam Vergi Harcamalarının Yıllara Göre Değişimi (Milyon Türk Lirası)

Kaynak: Tablo 9'daki veriler kullanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 13'te görüldüğü üzere Türkiye'de yapılan vergi harcamaları tutarları sürekli artış yönlü olmaktadır. Grafikte yer alan veriler doğrultusunda Türkiye'de yıllar itibariyle vergi harcamalarını artırmaya yönelik politikalar izlendiği ve 2023 yılı tahminine bakıldığında da ileriki dönemlerde de bu sürecin devam edeceği düşünülmektedir. Toplam vergi harcamaları tutarları ele alındığında Türkiye'de 2017-2023 yılları arasında yıllık ortalama 223 milyar TL tutarında vergi harcamasının yapıldığı tahmin edilmektedir.

Türkiye'de 2017-2023 yılları arasında yapılan toplam vergi harcamalarının vergi türleri itibariyle dağılımı Şekil 14'te gösterilmiştir.

Şekil 14: Türkiye’de Vergi Harcamalarının Vergi Türleri İtibariyle Dağılımı (%)

Kaynak: Tablo 9’deki veriler kullanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 14’te Türkiye’de yapılan toplam vergi harcamalarının vergi türleri itibariyle ortalama olarak vergi harcamaları içerisinde ne kadar paya sahip olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Şekilden de görüleceği üzere vergi türleri itibariyle en büyük paydan en küçük paya göre sıralanacak olursa birinci sırada %42 ile gelir vergisi, ikinci sırada %22 ile KDV, üçüncü sırada %19 ile kurumlar vergisi, dördüncü sırada %10 ile ÖTV ve son sırada %7 ile diğer vergiler yer almaktadır. Şekilde sunulan bu veriler doğrultusunda Türkiye’nin vergi harcamaları politikalarında hem dolaysız vergilere hem de dolaylı vergilere önem verdiği anlaşılmaktadır. Bu politikaların ağırlığının dolaysız vergilere yöneldiği görülmektedir.

Aşağıdaki Tablo 10’da Türkiye’deki vergi harcamalarının ilgili yıllar itibariyle GSYH’ye ve toplam vergi gelirleri içindeki oranlarına yer verilmiştir. Bu şekilde hükümetlerin alternatif bir politika aracı olan vergi harcamalarına toplam gelirleri içerisinde ne kadar düzeyde pay verdiği ve bu payın ne kadarlık bir etki yarattığı vurgulanmak istenmiştir.

Tablo 10: Türkiye’de 2017-2021 Yılları Arasındaki Vergi Harcamalarının Toplam Gelir İçerisindeki Payı (Milyon Türk Lirası)

	2017	2018	2019	2020	2021
Vergi Harcaması	102.215	132.141	178.696	195.590	230.770
Vergi Geliri	536.617	621.536	673.860	833.251	1.164.988
GSYH	3.133.704	3.758.773	4.317.786	5.046.883	7.209.040
Vergi H. / Vergi G. (%)	19	21,2	26,5	23,4	19,8
Vergi H. / GSYH (%)	3,2	3,5	4,1	3,8	3,2

Kaynak: “Strateji ve Bütçe Başkanlığı - Merkezi Yönetim Bütçe Gerçekleşmeleri ve Beklentiler

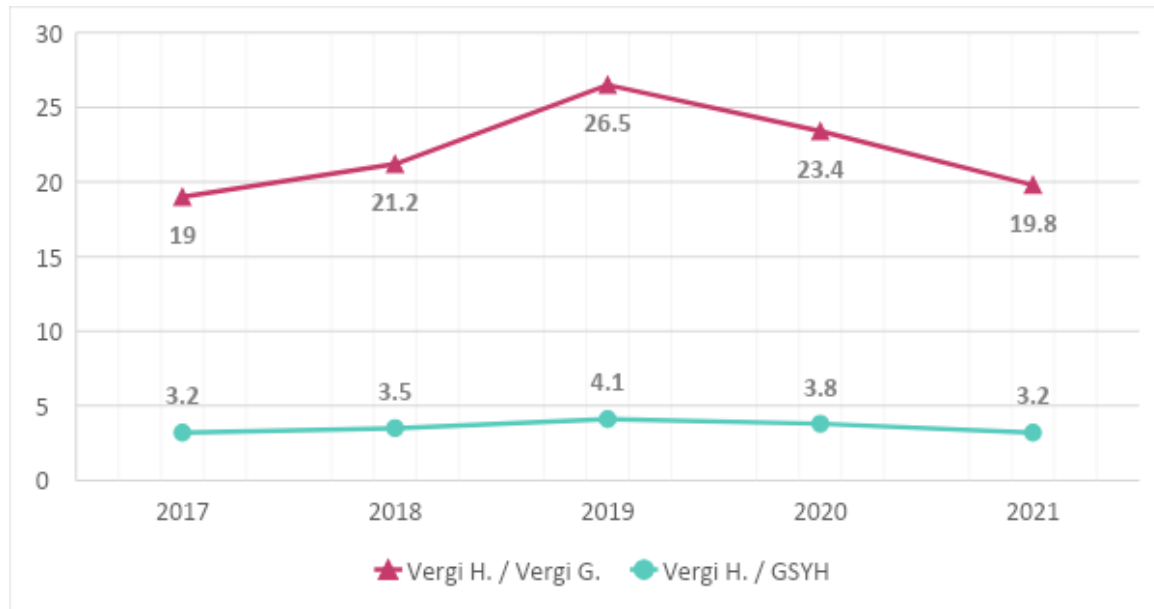
Raporları (Vergi Gelirleri)” ve “Dünya Bankası (GDP)” verileriyle hazırlanmıştır (www.sbb.gov.tr/butce-merkezi-yonetim-butce-gerceklesmeleri-ve-beklentiler-raporlari, databank.worldbank.org). Erişim: 11.11.2022.

Yukarıdaki Tablo 10’da Türkiye’de ilgili yıllar itibariyle yapılan vergi harcamaları ve toplam vergi gelirleri ilişkisi göz önüne alındığında vergi harcamalarının oransal olarak vergi gelirleri içerisindeki en fazla paya %26,5 oranında 2019 yılında sahip olduğu, en az paya ise %19 oranıyla 2017 yılında sahip olduğu görülmektedir. Tabloya göre vergi harcamalarının vergi gelirleri içerisindeki payının ilgili yıllar çerçevesinde ortalama olarak %22 civarında olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 10’da vergi harcamaları ve GSYH ilişkisi incelendiğinde ise vergi harcamalarının GSYH içerisindeki en büyük payı %4,1’lik oranla 2019 yılında elde ettiği görülmüştür. Buna karşılık en düşük payın elde edildiği yıllar, 2017 ve 2021 yıllarıdır ve bu oran %3,2 olmaktadır. Tabloya göre vergi harcamalarının GSYH içerisindeki payının ilgili yıllar özelinde ortalama olarak %3,6 civarında olduğu tespit edilmiştir.

Aşağıda yer alan Şekil 15’te yukarıda bahsedilen durumların yıllar itibariyle değişimi grafiksel olarak da incelenmiştir.

Şekil 15: Türkiye’de 2017-2021 Yılları Arasındaki Toplam Vergi Harcamalarının GSYH ve Vergi Gelirleri İçerisindeki Payının Yıllara Göre Değişimi (%)

Tablo 10’daki veriler kullanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 15’e bakıldığında ilgili yıllar itibariyle Türkiye’nin uyguladığı vergi harcamaları politikaları doğrultusunda her iki gelir türündeki paylarda artış ve azalışların yaşandığı görülmektedir. 2017-2019 yılları arasında vergi harcamalarının iki gelir türü payında da artış eğilimi olduğu görülmektedir. 2019 yılı vergi harcamalarının her iki faktör içinde de en fazla pay elde ettiği yıl olduğu anlaşılmaktadır. 2019 yılından sonra bu payda azalış trendine girildiği şekilde yer almaktadır. Bu verilerden hareketle ve son yıl verisine bakılacak olursa ileriki

yıllarda belirli bir dönem için Türkiye’de vergi harcamalarının payının her iki gelir türünde de azalış yönlü olacağı düşünülmektedir.

3. Sonuç

İngiltere’de vergi harcamalarına ilişkin ilk rapor 1979 yılında sunulmuştur. İngiltere’de vergi harcamaları verginin türüne göre sınıflandırılmaktadır. Vergi harcamaları raporu hazırlanırken bütün vergilere yönelik yapılan vergi harcamaları hesaplanmakta ve vergi harcamaları tahminlerinde vazgeçilen gelir yöntemi kullanılmaktadır

Vergi türleri itibariyle en büyük paydan en küçük paya göre sıralanacak olursa birinci sırada %40 ile KDV, ikinci sırada %26 ile diğer vergiler, üçüncü sırada %19 ile gelir vergisi, dördüncü sırada %8 ile ÖTV ve son sırada %7 ile kurumlar vergisi yer almaktadır.

İngiltere’de ilgili yıllar itibariyle yapılan vergi harcamaları ve toplam vergi gelirleri ilişkisi göz önüne alındığında vergi harcamalarının oransal olarak vergi gelirleri içerisindeki en fazla paya %20,5 oranında 2020 yılında sahip olduğu, en az paya ise %19,1 oranıyla 2016 yılında sahip olduğu görülmektedir. İncelenen yıllar itibariyle vergi harcamalarının vergi gelirleri içerisindeki payının ortalama olarak %19,8 civarında olmuştur.

Vergi harcamaları ve GSYH ilişkisi incelendiğinde ise vergi harcamalarının GSYH içerisindeki en büyük payı %6,5’lik oranla 2020 yılında elde ettiği görülmüştür. Buna karşılık 2016 yılı en düşük payın elde edildiği olmaktadır bu oran %6,1’dir. Vergi harcamalarının GSYH içerisindeki payının ilgili yıllarda ortalama olarak %6,3 civarında olduğu tespit edilmiştir.

2016-2020 döneminde İngiltere’nin uyguladığı vergi harcamaları politikaları doğrultusunda, gerçekleşen vergi harcamalarının vergi gelirleri içerisindeki payının yıllar itibariyle genel çerçevede artış yönlü olduğu görülmektedir. Vergi harcamaları ve GSYH ilişkisine bakıldığında ise bu durumun yine benzer olduğu fakat düşük farklarla gerçekleştiği görülmektedir.

Finlandiya’da vergi harcamalarının raporlanması ilk olarak 1988 yılında gerçekleşmiştir. Bu raporda önceki 4 yılın vergi harcamaları raporları yer almıştır. Finlandiya’da vergi harcamalarının raporlanması yasal bir zemine oturtulmamıştır fakat Finlandiya Maliye Bakanlığı’nın vergi harcamalarının yıllık olarak raporlanması süreci görevini Devlet Ekonomik Araştırma Enstitüsü’ne vermesiyle birlikte bu raporlar her yıl düzenli olarak yayınlanmaktadır.

Vergi harcamaları için Finlandiya’da standart vergi sisteminden sapmalar tanımı kullanılmıştır ve vergi harcamalarının tahmininde vazgeçilen gelir yöntemi kullanılmaktadır. Finlandiya’da vergi sisteminde yer alan çeşitli teşvikler ile toplumsal faaliyetler desteklenmektedir. Bu teşviklerin içerisinde, muafiyetler, istisnalar, vergi indirimleri, vergi ertelemeleri gibi uygulamalar yer almaktadır. Bu uygulamalar Finlandiya’da vergi harcamaları olarak kabul edilmektedir.

Finlandiya’da ilgili yıllar itibariyle yapılan vergi harcamaları ve toplam vergi gelirleri ilişkisi göz önüne alındığında vergi harcamalarının oransal olarak vergi gelirleri içerisindeki en az paya %26,7 oranında 2016 yılında sahip olduğu, en fazla paya ise %29,7 oranıyla 2020 yılında sahip olduğu görülmektedir. Vergi harcamalarının vergi gelirleri içerisindeki payının ilgili yıllarda ortalama olarak %28,2 civarında olduğu tespit edilmiştir.

Vergi harcamaları ve GSYH ilişkisi incelendiğinde ise vergi harcamalarının GSYH içerisindeki en küçük paya %11,6 oranıyla 2016 yılında sahip olduğu görülmüştür. Bunun aksine en büyük payın elde edildiği yıl 2020 yılıdır ve bu oran %12,4 olmaktadır. Vergi harcamalarının GSYH içerisindeki payının ilgili yıllar özelinde ortalama olarak %12 civarında olduğu tespit edilmiştir.

Şili’de, İç Gelir İdaresi Stratejik Yönetim ve Vergi Çalışmaları Alt Müdürlüğü tarafından bütçenin bir parçası dahilinde yıllık olarak vergi harcamaları raporları hazırlanmaktadır. Şili’de yerleşik bir vergi harcaması raporlama süreci işlemektedir. Şili’de vergi harcamaları, doğrudan bir harcamadan ziyade bir gösterge vergiye göre vergi yükümlülüklerinin azaltılmasıyla elde edilen kamu kaynaklarının transferi şeklinde tanımlanmaktadır.

Şili’de ilgili yıllar itibariyle yapılan vergi harcamaları ve toplam vergi gelirleri ilişkisi göz önüne alındığında vergi harcamalarının oransal olarak vergi gelirleri içerisindeki en az paya %11,8 oranında 2019 yılında sahip olduğu, en fazla paya ise %17,6 oranıyla 2016 yılında sahip olduğu görülmektedir. Vergi harcamalarının vergi gelirleri içerisindeki payının ilgili yıllarda ortalama olarak %14,8 civarında olduğu tespit edilmiştir.

Vergi harcamaları ve GSYH ilişkisi incelendiğinde ise vergi harcamalarının GSYH içerisindeki en küçük paya %2,4’lik oranla 2019 yılında sahip olduğu görülmüştür. Bunun aksine en büyük payın elde edildiği yıl 2016 yılıdır ve bu oran %3,6 olmaktadır. Vergi harcamalarının GSYH içerisindeki payının ilgili yıllar özelinde ortalama olarak %3 civarında olduğu tespit edilmiştir.

İlgili yıllar itibariyle Şili’nin uyguladığı vergi harcamaları politikaları doğrultusunda, gerçekleşen vergi harcamalarının vergi gelirleri içerisindeki payının yıllar itibariyle genel çerçevede azalış yönlü olduğu görülmektedir. Vergi harcamaları ve GSYH ilişkisine bakıldığında ise bu durumun yine benzer olduğu görülmektedir. 2018 ve 2020 yıllarında her iki faktörde de küçük artışlar gözlemlense de genel çerçeveye bakıldığında azalışların daha fazla yaşandığı anlaşılmaktadır.

İspanya’da vergi harcamaları bütçelerinin genel bütçe ile beraber hazırlanması gerektiği Anayasa’da zorunlu hale getirilmiştir. Bu zorunluluğun sonucu olarak İspanya’da 1979 yılından beri vergi harcamaları raporları düzenli olarak yayınlanmaktadır. İspanya Anayasası’nda vergi harcamalarına dair bir tanım yapılmamıştır.

İspanya’da hazırlanan vergi harcamaları raporları sadece merkezi yönetimin yaptığı vergi harcamaları uygulamalarını içermektedir. Diğer bölgelerdeki vergi harcamaları uygulamaları bu hesaplama içerisinde yer almamaktadır.

2016-2020 döneminde İspanya’nın uyguladığı vergi harcamaları politikaları doğrultusunda, gerçekleşen vergi harcamalarının vergi gelirleri içerisindeki payının yıllar itibariyle genel çerçevede artış yönlü olduğu görülmektedir. Vergi harcamaları ve GSYH ilişkisine bakıldığında ise bu durumun yine benzer olduğu görülmektedir. 2017 yılında her iki faktörde de azalış yaşansa da ileriki dönemlerde artışlar görülmektedir.

Dünya’da vergi harcaması kavramı 1950 yılının ortalarında oluşmaya başlayan bir kavram olmasına rağmen, Türkiye’de 2000’li yıllarda bu kavram önemli hale gelmeye başlamıştır. Ülkemizde 2000 yılında Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’nın hazırlanmaya başlandığı

süreçte vergi harcamaları, bütçe kapsamı dışında ele alınan dolaylı kamusal harcama alanları olarak ifade edilmiştir . Maliye Bakanlığı'nın 2001'de yayınladığı "Vergi Harcamaları 2001" adlı raporda vergi harcamalarıyla ilgili genel bilgilere yer verilmiş ve uygulamadaki muafiyet ve istisnaların listesi yayınlanmıştır.5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile birlikte vergi harcamaları yasal zemine oturtulmuştur. Kanundaki 15'inci maddeye göre vergilere yönelik muafiyet, istisna ve indirimler ile benzeri uygulamaların yol açtığı vazgeçilen vergi gelirlerinin bütçe yasasında yer alacağı ifade edilmiştir.

Türkiye'de yapılan vergi harcamaları tutarları sürekli artış yönlü olmaktadır. Türkiye'de yıllar itibariyle vergi harcamalarını artırmaya yönelik politikalar izlendiği ve 2023 yılı tahminine bakıldığında da ileriki dönemlerde de bu sürecin devam edeceği düşünülmektedir. Toplam vergi harcamaları tutarları ele alındığında Türkiye'de 2017-2023 yılları arasında yıllık ortalama 223 milyar TL tutarında vergi harcamasının yapıldığı tahmin edilmektedir. Vergi türleri itibariyle en büyük paydan en küçük paya göre sıralanacak olursa birinci sırada %42 ile gelir vergisi, ikinci sırada %22 ile KDV, üçüncü sırada %19 ile kurumlar vergisi, dördüncü sırada %10 ile ÖTV ve son sırada %7 ile diğer vergiler yer almaktadır. Türkiye'de ilgili yıllar itibariyle yapılan vergi harcamaları ve toplam vergi gelirleri ilişkisi göz önüne alındığında vergi harcamalarının oransal olarak vergi gelirleri içerisindeki en fazla paya %26,5 oranında 2019 yılında sahip olduğu, en az paya ise %19 oranıyla 2017 yılında sahip olduğu görülmektedir. Vergi harcamalarının vergi gelirleri içerisindeki payının ilgili yıllar çerçevesinde ortalama olarak %22 civarında olduğu tespit edilmiştir.

Vergi harcamaları ve GSYH ilişkisi incelendiğinde ise vergi harcamalarının GSYH içerisindeki en büyük payı %4,1'lik oranla 2019 yılında elde ettiği görülmüştür. Buna karşılık en düşük payın elde edildiği yıllar, 2017 ve 2021 yıllarıdır ve bu oran %3,2 olmaktadır. Vergii harcamalarının GSYH içerisindeki payının ilgili yıllar özelinde ortalama olarak %3,6 civarında olduğu tespit edilmiştir.

Kaynakça

- Brys, B., de Mooij, R., de Melo, G., Hebous, S., Kennedy, S., Schatan, R., & Vellutini, C. (2020). "Tax Expenditures and Corrective Taxes in Chile: A joint IMF/OECD Assessment". IMF Staff Country Reports, Vol. 2020, Issue 305.
- Burton, M., Stewart, M. (2011). "Promoting Budget Transparency Through Tax Expenditure Management: A Report on Country Experience For Civil Society Advocates". University of Melbourne Legal Studies Research Paper 544.
- Egeli, H. Tepe, B. (2015). "Gelir Vergisindeki Vergi Harcamalarının Bütçe Gerçekleşmeleri Açısından Değerlendirilmesi". Vergi Dünyası, 411, 65-79.
- Emektar, F. (2014). "Vergi Harcamaları Kavramı ve Türkiye'nin 2006-2014 Yılları Vergi Harcamaları". Vergi Dünyası, 393, 98-113.
- Erdoğan, U. İ. (2021). "Vergi Harcamalarının Etkinlik Analizi". Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.
- Gönül, H. H. (2002). "Vergi Harcamaları-II". Yaklaşım, 112, 68-72.
- Jacobsen, M. R. Gebauer, A. Mellbye, K. Pukander, F. Kari, S. Olsen, S. Lindvall, L. (2010). "Tax Expenditures in The Nordic Countries". A Report From A Nordic Working Group Presented At The Nordic Tax Economist Meeting In Oslo, 1-59.

-
- Kayalidere, G., Mastar Özcan, P. (2012). “Gelir Vergisi Açısından Vergi Harcamalarının Analizi: Türkiye ve Bazı OECD Ülke Örnekleri”. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 17 (1), 341-366.
- Kröger, O., Rauhanen, T. (2010). “Verotuet Suomessa 2009”. VATT Valmisteluraportit, 5, 2010.
- Maliye Bakanlığı (2007). “Vergi Harcamaları Raporu”. Gelir Politikaları Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Maliye Bakanlığı (2016). “Vergi Harcamaları Raporu”. Gelir Politikaları Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Maliye Bakanlığı (2017). “Vergi Harcamaları Raporu”. Gelir Politikaları Genel Müdürlüğü, Ankara.
- McDonald, H. (2010). “Türk Vergi Sistemindeki Vergi Harcamalarının Etkinlik ve Verimlilik Açısından Değerlendirilmesi”. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.
- Pedük, T. (2006). “5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve Vergi Harcamaları”. Vergi Dünyası, 294, 114-117.
- Rauhanen, T., Venetoklis, T. (2012). “National Economic Report Finland”. Nordic Tax Journal, 102-116.
- Tekin, A., Sökmen Gürçam, Ö. (2016). “Vergi Harcamaları: Seçilmiş Bazı OECD Ülke Uygulamaları”. Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 17 (2), 139-158.